د پښتنو نسلی څېړنه

ستډی سنټر

Ketabton.com

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

یونیورسټۍ تصویر

د چاپ حق له لیکوال سره خوندی دی

د کتاب نوم	:	د پښتنو نسلی څیړنه
مؤلف	:	اثرجان
سن اشاعت	:	مئی ۲۰۱۲
تعداد	:	۵۰۰
قیمت	:	۱۵۰ روپۍ
کمپوزر	:	تنویراقبال
ناشر	:	جدون پریس، پېښور
درک	:	پښتونخوا سټډی سنټر عبدالولی خان پوهنتون، مردان
موبائل	:	0345-9333150
برېښنا لیک	:	asarjan123@gmail.com

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

شمېره	عنوان	مخ
۱	سریزه	9
۲	فن تاریخ او نسل انسانی	14
۳	د لفظ افغان څېړنه	17
٤	د لفظ پښتون څېړنه	21
٥	پښتون نسل	25
٦	پښتانهٔ هن دی	26
۷	پښتانهٔ ساکا دی	27
۸	پښتانهٔ عبرانیان دی	28
۹	پښتانهٔ یونانیان دی	29
۱۰	پښتانهٔ آرمنیان دی	30
۱۱	پښتانهٔ قبطیان دی	31
۱۲	پښتانهٔ بنوقطوره دی	33
۱۳	پښتانهٔ آریا دی	34
۱٤	آریا په کلتوری توګه	34
۱٥	آریا په ژبوی توګه	35
۱٦	پښتانهٔ مخلوط النسل دی	41
۱۷	پښتانهٔ بنی اسرائیل دی	43
۱۸	د اسرائیلیانو لنډ تاریخ	44
۱۹	د پښتنو او اسرائیلیانو عمومی مطابقی جدول	54

۲۰	پښتو ژبه	63
۲۱	د انډویورپی ژبو جدول	66
۲۲	د پښتو ژبې خصوصیات	71
۲۳	د انډویورپی ژبو نه مخترع شوې اسرائیلی ژبې	74
۲٤	د افغانانو ابتدا	77
۲٥	مهاجناپاداس	78
۲٦	اترپاتها	80
۲۷	د لفظ افغان لرغونتیا	81
۲۸	د قېس په بابله لنډه څېړنه	84
۲۹	د قېس مختلفې شجرې	87
۳۰	د بحث نچوړ	92
	==== دویمه برخه ====	100
۳۱	د سامی او آریائی ژبو لنډه پېژندګله	101
۳۲	د پښتو نورو ژبو سره مشترکه لسانی جدولونه دراوړی	107
۳۳	سومیری	109
۳٤	سامی	112
۳٥	یورپی	117
۳٦	ترکی	119
۳۷	ایرانی	120
۳۸	سنسکرت	122

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۹ اوېستا 123
٤۰ اویستا او سنسکرت سره متقابل د پښتو ژبې منفرد تګ لاره 126
٤۱ G2C Haplogroup
٤۲ عکسونه / نقشې
٤۲ کتابیات

انتساب

د ستر څېړن کار دکتور حبیب الله تږی په نوم

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

د پښتون قام د نسلي تشخص په اړه ډېر څۀ لیکلي شوي دي. د لوے سختن مننه چې اوس دې لیکلو د مطلق نقل نه څو ګامه وړاندې د علمي تحقیق او تنقید لار اختیار کړې ده او چې چرته علمي تنقید راشي نو هلته حقائق په خپله برسېره کېدل شروع شي. هم دا وجه ده چې نن کۀ د اسرائیلي نظریې منونکي دي او کۀ د آریا، دواړو په خپلو مقابل وړاند پزونو علمي انتقاد سره سره خپل وړاند پزونه هم د سائنسي دلائلو په بنسټ سنجول شروع کړي دي او هغه روایات چې د پرله پسې نقل له کبله ئې د تقدس شکل اختیار کړے وۀ. اوس ئې دوی په خپله په غندنه بوخت دي. ځکه چې د علم په مېدان چې تر څو یو خبره پخه شوی نۀ وی هیڅ کله هم حتمي نۀ شي منلے کېدے. کۀ هغۀ د قېس شجره وی او که د پکت افسانه.

د دې کتاب وړومبۍ برخه زما په اردو (ژبه) کښې په "دلزاک" قبیله د لیکلي شوی تاریخ د یو باب ژباړه ده.

هر کله چې د دغه کتاب د عمومي بحث سره سره دې کښې د پښتنو د نسل په اړه لنډ بحث هم علمي حلقو خوښ کړے وۀ، نو د دې ډاډګیرنې په وجه ما اوغوښتل

چې خپلې درنې مورنۍ ژبې (پښتو) ته دا برخه سره د تشریحي حواشیو راواړوم.

د کتاب دوېمه برخه په لساني مطابقي جدولونو مشتمله ده. یقیناً دې کښې به هیڅ مبالغه نۀ وی چې دا وخت په مخ د زمکې صرف پښتو یو داسې ژبه پاتې ده چې د ژبو د هر تېر سره مطابقي اړوند لري. تر دې چې د سومېرۍ ژبې (چې پوهان ئې په مړو ژبو کښې شمیري او د خپل انفرادیت له کبله ئې د ژبو له یو تېر سره هم نۀ تړي) سره هم لکه د اکادۍ ژبې مطابقي اړوند لري، حال دا دے چې اکادي د سومېرۍ انجذابي شکل ګڼلې شي، خو چرته پښتانه او چرته سومیر (علاقه او ژبه)؟

هم دغه حال د سریانۍ ژبې سره (چې دا وخت په اصلي او خالص شکل د معدومتیا په حال ده او د ترکۍ، عراق او شام په یو څو کلو کښې وئیلې شي) د پښتو د مطابقي اړوند دے.

دغه راز آشوري، عبراني، قبطي او عربي ژبې هم پښتو سره مطابقي تړون لري.

بل طرف ته د ترکۍ (تېر) ژبو نه آزربائي جانۍ او نورو نوعو سره جوړ لساني تړون هم په دې خبره دلالت کوی چې پښتو لکه د ژوندو ژبو موثر انجذابي قوت لري او دا قوت

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې خبرې غماز دے چې پښتو صرف هغه ژبو له په خپل لمن کښې ځاے ورکوی چې د دې انجذابی قوانینو ته د غاړې ایښودو توان لری.

د ژبو له ټبرونو نه یو دراوړی ټبر هم دے. دا یو خوندور حقیقت دے چې په پښتو کښې ډېر ټکی داسې دی چې په ماده او معنی دواړو یو شان د دراوړی ټبر په براهوی نوعه کښې مستعمل راروان دی.

تر څو چې د انډویورپی سترې ډلې خبره ده پښتو کښې د دې ډلې د ټولو ټبرونو د ژبو مطابقی ټکی موندی شی. کهٔ هغه یونانی، لاطینی یا انګریزی وغېره ژبې دی.

په آریائی او ایرانی ټبرونو کښې د پښتو ژبې میلان او ژبوی تړون د ایرانی ټبر سره واضحه دے او په ایرانی ټبر کښې ئې هم د لرغونو نوعو لکه ګیلکی، لری او اویستا سره مطابقی اړوند زیات دے. یقیناً دا تړون د پښتو ژبې په قدامت جوت دلالت کوی او مونږ ته د دې ژبې علمی ارزښت په ډاګه کوی. چې دا ژبه د پرمختګ په کلهم جزئیاتو مشتمله ده. او د سنسکرت، اوېستا، سومیرۍ او نورو لرغونو ژبو برعکس څکه ژوندۍ پاتې شوې ده چې دې نهٔ یواځې لکه د ژوندو ژبو د نورو ژبو اثرات قبول کړی دی بلکې په هره ژبه ئې خپلې اغیزې هم غورزولی دی. دا

بېله خبره ده چې په دې دوېم حقیقت ډېر کم کار شوے دے.

دغه شان پښتو د ګرامر په جمله صنعتونو کښې د آریائی ژبو نه د خپل انفرادیت اظهار قدم په قدم کړے دے. لکه واؤ د جمعې چې د سامی ژبو خاصه ګڼلے شی، په پښتو کښې عام مستعمل دے. یا سامی حروف جاره شو یا لکه اسمائے اصوات شو. دا یو لویه موضوع ده، خو زمونږ ژبه صرف په دې هم اکتفا نهٔ کوی، د آریائی ژبې "دال" کهٔ د اوېستا برعکس په لام بدلوی نو حرف "غ" هم د خپلو حروفو په لښکر کښې د حرف اصلی په توګه لوبوی.

پښتنو په ایران او هندوستان باچائۍ کړی دی، دې قام د زال او رستم د وختونو نه واخلې تر دا دمه ستر قامی او علمی مبارز زېږولی دی. بل طرف ته ایرانیان شاه پسنده او اباپسنده قام دے. دوی تل خپل ملی اتلان د مبالغې تر حده ستائیلی دی. خو چې خبره پښتنو ته راشی نو تل ئې د دېوانو په اولاد یاد کړی دی. حال دا دے چې د "دیو" کلمه د دوی په لغت کښې تر اوسه د کرکژن ذات دپاره مستعمل ده. هم دغه کلمه په پښتو کښې هم په دغه معنا مستعمل ده. خو بل طرف ته هندی آریاګان "دیو" بزرګې هستۍ ته وائی.

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه حال دپکت هم دے چې تفصيل به ئې تاسو مخکښې په خپل مقام ولولئ. تر څو چې د لسو قبيلو د جنګ خبره ده نو د دې په بابله روايات د تحقيقي غوښتنو برعکس په مکمله توګه افسانوي هئيت لري. ځکه چې نهٔ تر اوسه د دې جنګ د مقام تعين شوے دے. نهٔ ئې د زمانې او نهٔ ئې څهٔ نور تفصيلات ترلاسه دي.

په اخر کښې زهٔ د دې کتاب د تکميل په لړ کښې د پروفېسرډاکټر محمد همايون هما او ډاکټر اسرار صېب په حوصله افزائۍ او علمي کمک خصوصي شکريه ادا کوم، او د سائل صېب په دې شعر خپل کلام راغونډوم:

خلق کنډرې لټوی ته ورشه هم پښتونه
کهٔ چرته تهٔ هم پکښې خپله استانه پېدا کړې

د علم تاريخ بنيادي محرک د انسان د خپل تېر وخت سره موروثي تړون دے. په وړومبی کښې دې فن د انساني کلتور په چوکاټ کښې د داستانونو په شکل رواج لرلو. چې قامي يادونې به پکښې د قيصو په شکل نوی کُول ته سپارلی شوې. بيا چې کله انسان بتدريج د ليک لوست فن زده کړو نو د خپلو نورو امروزه ضرورياتو سره سره ئې دغه قامي يادونې هم په مختلفو څيزونو د ليک په شکل ساتل شروع کړې.

عموماً به دغه يادونې د ديني، روحاني يا قامي مشرانو د ژوند په حالاتو پورې اړه وې. چې به د تحقيق، تدقيق او د ضابطو نه پرته د مينې او عقيدت په پېرزونو مشتملې وې. هم له دې رجحان له کبله به قامي يادؤنو د تاريخ په ځائے د افسانو شکل اختيار کړو. بيا چې هر کله انسان د حسي شعور په وجدان علوم کوټلی کول شروع کړل نو د نورو فنونو په څير ئې فن تاريخ هم په نوی قواعدو او تصوراتو مزين کړو. او نن دې فن د يو سائنسي علم شکل اختيار کړے دے. هم دغه وجه ده چې نن تاريخ د ژوند د هر اړخ احاطه کښې بوخ دے، او د انساني

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

تهذیب د هغه ټولو اجزاو په ضبط تحریر راوړلو کښې مشغول دے. کومو چې د بنی نوع انسان د موجوده تمدن تشکیل کړے دے. اوس تاریخ ګڼ علوم لکه سماجیات، الهیات، بشریات، نفسیات، لسانیات، معاشیات، فلسفه او علم آثار قدیمه په بشپړه توګه د ځان سره ملګری کړی دی. هم له دې کبله چې کله مونږ د یو قام یا قبیلې تاریخ لیکونو د هغه ټولو امورو او عواملو جائزه اغستل راله لا زم شی. چې د دغه قوم د عروج او زوال په اړه متحرک پاتی شوی وی.

انسانی معاشره د ګڼو نسلونو مجموعه وی او دا مجموعه د قوم تشکیل کوی. نسل د یو خاندان یا قبیلې داسې ډلې ته وئیلی شی چې د یو نیکهٔ اولاد وی. دا ډله عموماً په رنګ، شکل، قداو عاداتو کښې یوشان والے لری. برعکس د نسل، د یو قوم تشکیل د مختلف نسلونو د باهمی اشتراک نه کیږی چې عموماً د علاقې، مذهب یا تهذیبی اقدارو وغیره په ډاډ جوړښت مومی.

په وړومبی کښې به نوع انسان په درې ډلو منقسم ګرزولے شو. چې بالترتیب به په بنی حام، بنی سام او بنی یافث یادېدل. دا تقسیم د هغه مذهبی روایاتو نه ماخوذ وهٔ. چې د هغې په وینا د طوفان نوح نه پس د انسانانو

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نسل د هغوی د باندنی ځامنو نه خور شوے وۀ. هم په دې وجه نوح ته آدم ثانی وئیلی شی خو په دې روایت کښې د نوح د هغه منونکو د اولاد هیڅ ذکر نشته چې دوی سره ئې په کشتۍ کښې نجات بیا موندے وۀ.

جدید څېړن کار د مختلف قومونو د نسلی څېړنې په حقله ژبې له جوت اهمیت ورکوی. د دې حضراتو په خیال قبائل او قومونه د ژبې د اختلاف په وجه وجود مومی. د یوې اندازې د مخې دا وخت دنیا کښې د شپږنیم زرو نه زیاتې ژبې وئیلی شی[1]. د لسانیاتو څېړن کارو د اوږد تحقیق نه پس د ژبو په بنیادی او عمومی توګه درجه بندی کړې ده. مونږ به د پښتنو د نسلی اصالت په اړه په دې موضوع بحث کوو تر څو چې د افغانانو د تاریخ تعلق دے، د آسانۍ د پاره دا مونږ په دوو برخو کښې تقسیموو.

(۱) قبل از اسلام (۲) بعد از اسلام

[1] د ملل متحد د مرتب شوی تجزیو مطابق تر 2005 پورې په دنیا کښې 6909 ژبې وئیلی شوی. په دې شمېر کښې 473 ژبې داسې وې چې د مرینې په حال وې. په دې نسکورو ژبو کښې 182 ژبې امریکائی، 152 ژبې اوقیانوس، 184 ژبې ایشیائی. 146 ژبې افریقائی او نهه ژبې اروپائی وی په دې شمېر کښې داسې ژبې هم وې چې ویونکی ئې یو څو سوه پاتې شوی دی. (بی بی سی)

(۱) قبل از اسلام:

د افغانانو پخوا له اسلام تعلق په بنیادی توګه د عمرانی ارتقاء د هغه مراحلو سره دے چې د کومو د تېرېدو نه پس چې دوی په اسلام کښې رادننه شوی دی. په دې لړ کښې به مونږ د دې قام په نسل، ژبه، مذهب، لرغونی مساکنو او په زړو روایاتو او واقعاتو د لیکلو هڅه کوو. خو زیاته مناسبه به وی چې وړاندې مونږ د دې قام د مختلف نومونو لکه افغان، پښتون، پټهان او سلېمانی په بابله د محققینو وړاندېزونه څۀ قدرې قلم ته وسپارو.

افغان:

د دې نوم مختلف تاویلونه شوی دی، کۀ چرې مونږ د دې ټولو تاویلاتو جائزه واخلو نو باوجود د اختلافه په دې کښې په یو نکته اتفاق موندلی شی. چې هغه د دې نوم او زړۀ ورتیا باهمی نسبت دے.

د روشن خان په خیال د لفظ افغان مآخذ عبرانی ټکے "اب" دے. چې دا اعزازی او تعظیمی نوم دے. دا په

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

بنی اسرائیلو کښې د ښاغلو او غشتلو د پاره مستعمل وهٔ. د بېلګی په توګه یوآب اب یشے وغیره.[1]

د خوشحال خان[2] مطابق د سلیمان په زمانه کښې د ملک طالوت زوی ته دا نوم (افغان) ورکړے شوے وهٔ. "اُف" په عبرانۍ ژبه کښې نیونکی ته وائی او "غان" د یو دیو نوم وهٔ.

د نواب اکبر خان هوتی دڅېړنې تر مخې لفظ "افغان" په مخصوصه توګه د بنی اسرائیلو د بن یامینی قبیلې د پاره وضع شوے وهٔ. د دې قبیلې د مورث نوم اسفانلیاس افودا وهٔ.[3]

دغه شان بعضې مؤلفینو د حضرت اقبال لاهوری خط نقل کړے دے چې په دغه خط کښې شاعر مشرق د قاضی میراحمدشاه رضوانی په حواله سره لیکی چې لفظ "فغ" په زړه فارسۍ کښې په معنی د بت مستعمل وهٔ او افغان کښې الف سالبه دے. چونکې چې فارسۍ کښې د مېشت په وخت د دې قوم افراد د بت پرستۍ نه بېزاره وو په دې وجه "افغان" سره مقلب شو.[4]

---

1 تذکرہ افغانوں کی اصلیت اور اُن کی تاریخ ـ از روشن خان
2 دستار نامه
3 په حواله د "پشتون کون" از پروفیسر پرېشان ختک
4 حکیم نجم الحسن رامپوری، اخبار الضادید په حواله د محمد اقبال خان تاجه خېل مؤلف تاریخ نیازی قبائل

د صاحب آئمة الافاغنه مطابق دا لفظ په اصل کښې ابناجاه دے، چې بتدریج افغنه شوے دے، دې د ارمیا ځوی وهٔ او د ارمیا اسرائیلی نوم جوجده وهٔ.[1]

د مستشرق بیلیو په خیال د لفظ افغان اصل "البان" دے چې په لاطینۍ ژبه کښې غر ته وئیلی شی. د دې ټکی یو معنی "سپین" هم بیان شوې ده. رومیانو به ارمینیاتو ته البان یا الوان یعنی غرځنی وئیل[2]. د کروسنسکی په خیال حرف "ل" په "غ" او "با" په "واو" بدل شو. دغه شان د البان نه اغوان جوړ شو[3]. دا هم وئیلی شی چې په یونانی ژبه کښې "اغوان" د غرئیزې سیمې خلقو ته وائی. د یو روایت تر مخه د شېروان او قره باغ په علاقو کښې د لویو لارو ساتندو والو ته به اغوانیځ وئیلی شو. بعضې مورخینو دې طرف ته ذهاب کړی دی، چې په اصل کښې دا لفظ د ازبک ژبې د اواګان "Avagan" نه معرب دے. چې معنی ئې "اصلی" ده. د حضریاتو د ماهرینو څېړنې ښائی چې دا ټکی په وړومبی ځل مونږ د ابګان په شکل د ساسانی حکمران شاه پور اول د نقشی رستم په ډبرو مومو. د ډبرو ټکی دی "ګونډیفر ابګان

---

1 په حواله د "تاریخ نیازی قبائل" از محمد اقبال خان تاجه خیل
2 پښتانهٔ .. از ډاکټر حبیب الله تږی
3 په حواله د "پښتانهٔ" از ډاکټر حبیب الله تږی

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسماد" د دې جملې مفهوم تر اوسه نهٔ دے تحلیل شوے. دا ډبرې په درېمې صدی عیسوی کښې د دې حکمران په امر لیکل شوې وې.

د ساساني لړۍ شاپور درېم هم په خپلو شاهي ډبرو کښې د "اباګان" په نوم د یو قوم ذکر کړے دے. لرغوني چیني سیلانیانو د موجوده شرقي افغانستان په تذکرو کښې د "اپوکین"[1] نومې یوې توریالي قبیلې ذکر کړے دے، ماهرین السنه دا ټکی دا فغان معرب ګرځوي.

په قدیمي هندي تذکرو کښې د دې ټکي مماثل د وراهامهیرا په "براهت سمیتا" کښې موندلے شي. لیکونکي دا کتاب د جغرافیې او فلکیاتو په موضوع په شپږمه صدی عیسوی کښې لیکلی وو. مهیرا په دې کتاب کښې د هندوستان د جغرافیائي حدودو نه علاوه د هغه زمانې د قامونو ذکر هم کړے وهٔ. په دغه ذکر شوي قامونو کښې د "اواګان" Avagan په نامه د یو قام ذکر هم شوے دے. د دې نوم (یعنی اواګان) د افغان نه غوره متبادل موندل مشکل دي.

زما (مؤلف) په خیال افغان په اصل کښې د افګن نه معرب دے. افګن په فارسۍ کښې د غښتلي او ارتاو

[1] په حواله "پښتون" از ډاکټر حبیب الله تږی

خونکي په معنی استعمالیږي. چونکې د افغانانو زړهٔ ورتیا په هره زمانه کښې بې مثله پاتې شوې ده، په دې وجه د مادیانو له خوا د افګن په اعزازي لقب مقلب شوی وو. بیا بتدریج دا نوم بتاویل اطلاق علی القوم "افګان" شو. او د کثرت استعمال په وجه د وخت سره د "افغان" په موجوده شکل کښې مروج شو.

پښتون:

په افغانانو کښې د وړومبی نه دا قاعده راروانه ده چې څنګه دوی په اجتماعي توګه ځان ته افغانان وائی، دغه شان په انفرادي توګه هره قبیله ځان په پښتون خواخوي. دغه وجه ده چې د افغان او افغانستان په شان پښتون او پښتونخوا هم د زړو وختونو مستعمل راروان دي. د تتبع نه پته لګی. چې ماده اصلي د دې لفظ "پشت" ده. یعنی حروف اصلي ئې پ،ش،ت دي. خو د ش په ځاے "ښ" هم د عمومي متبادل په توګه رواج لري. یعنی پښت هم وئیلی شی. مغربیان وغیره د حرف "ښ" په ځاے "ک" استعمالوی، په دې لحاظ اصل کلمه "پخت" ګڼلی شو چې مغربیان ئې پکت لیکی او وائی.

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

د روښن خان د څېړنې تر مخې د "پښت" کلمې اصل عبرانی دے. د بنی اسرائیلو په تاریخ کښې "بنی پښت" یو نوموړی خېل تېر شوے دے. دا خېل په لوړو دولتی مراتبو فائز او د جنګیالی صفاتو حامل وۀ.

د بعضې محققینو رائې ده چې دا د عبرانی ټکی "پاشت" نه مشتق دے چې معنی ئې "وېشلی شوی" ده یعنی د بنی اسرائیلو جزومنقسم.

دا هم وئیلی شی چې څنګه د مشرقی کلیسا یوې ډلې په ۲۰۰ء کښې د مغربی روایاتو سره د اختلاف په وجه د سوریا (شام) په ښار الروحا کښې د سریانۍ کلیسا بنیاد ایښودے وۀ او د انجیل په بابله ئې خپل تعبیرات د "پشتینا Pashteena" یعنی ساده تعبیراتو په نامه موسوم کړی وو[1]، دغه شان دا قوم هم خپل ساده و ارفع روایاتو یعنی "پښتونولۍ" په وجه پښتون مشهور شو. پوښتون شاعر څۀ ښۀ وئیلی دی.

ساده دی اندازونه کړه شړل شړل کتل
دا چا وې چې انداز د پښتنو مۀ زده کوه

په جدید اروپائی څېړن کارو کښې د اکثر ګوند دا خیال دے چې پښتانۀ په حقیقت کښې هغه پکتیا قبیله

[1] بحواله تاریخ نیازی قبائل از محمد اقبال خان تاجه خیل

ده چې ذکر ئې په رګوئید کښې شوے دے. دا قبیله د هندی آریاؤ د دریو منځګړو څانګو نه یوه وه، د دې وړاندېز د پرمختګ په کتنه کښې بعضې محققینو د هیروډوټس د سپل نامې نه هم حوالې ورکړی دی، دې مورخ او سپلانی په خپلې سپل نامه کښې د پکتویس په نوم د یوې قبیلې ذکر کړے دے. دغه شان د بعضې اروپائی څېړن کارو په خیال د "پښت" کلمې اصل بخد دے. بخد قبیله د آریاؤ د باختری څانګې نه وه. دا قبیله په بلخ کښې اباده وه. د دوی په رائې بلخ هم په اصل کښې "بخد" وۀ.

پټان / پټهان:

دا افغانانو ته د نورو قامونو له طرفه ورکړے شوے نوم دے. د پښتون برعکس افغانان په خپل مابېن کښې د پټان په توګه خپل نسلی شناخت نۀ خوښوی، د دې نوم د وجۀ تسمیه په بابله مختلف روایات دی.

د افغان مورخینو په خیال پټان په اصل کښې بطان دے[1]. چې د کشتۍ په لاندې حصه کښې لګېدلې لرګی ته

[1] د عربو لغت کښې د البطن معنی ده، د هر څیز دننی برخه، البطان هغه څادر ته وئیلی شی چې په اس باندې د مچانو له څاری له کبله اچولی شی، بطانة د کپړې استر، راز ته وئیلی شی. ابن اثیر په خپل تالیف "اللباب فی تهذیب الانسان" کښې "بطان" د طریشیت په سیمو کښې د

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

وئیلي شي. دا نوم له دربار رسالت نه قېس عبدالرشید ته ورکړے شوے وۀ.

د مغلي دور د مورخینو مطابق اسم پټهان هندوستاني ښار پټنه ته نسبت لري، په دې وجه چې کله افغانانو په هندوستان باندې یرغلې شروع کړې نو د ړومبی مستقر په توګه ئې په پټنه کښې ودانی سازي کړې وې. په دې وجه نورو قومونو پښتانۀ په پټهان ونومول.

د خان خوشحال خان د څېړنې تر مخه پښتنو ته د پټهان نوم د محمود غزنوی له خوا د سومنات په غزا کښې د بې مثله مړانې په وجه ورکړے شوے وۀ.

ظفر کاکاخیل (مرحوم) دا یو لساني اصطلاح ګڼي چې د پشتانه یا پښتانه روان شکل دے. د فارسۍ په بعضو کلمو کښې موجود ټکي لکه ش، ت (شت) په هندی ژبه کښې په ټهـ سره بدلیږی لکه مشت نه متهی، پُشت نه پیتهـ، لشت نه لتهـ یا لاتهی، دغه قاعدې سره سم پشتان نه پټهان جوړ شو.

نیشاپور په خوا یو کلی روایت کړے دے (دا کلی اُوس موقعیت نهٔ لری) دغه شان د ګوادر نه ۱۰۰ کلومیتره لرې د بندر عباس په سئېل (شمال) کښې د یو ښار ګوټی نوم دے، د دې زوړ نوم "پټ هان" وهٔ (ماخوذ از قیس پٹان، مسعود الحسن خان روهیله)

Pukhto.Net

سلېمانی:

د افغانانو دا نوم هم ډېر پخوانے دے. ړومبی عرب مورخینو دا قام عموماً په دې نوم سره یاد کړے دے[1]. د خلاصة الانساب مطابق پخوا زمانه کښې د ملک شام د کوه سلېمان[2] سره د تعلق په وجه دوی سلېمانیان نومولی شوے وۀ. د بعضو دا رائې ده چې دا نوم کوه سلېمان (ډېره اسماعیل خان) ته منسوب دے. سلېمانیه په عراق کښې هم د یو ځاے نوم دے. چې هلته د لرغوني ادوارو نه اسرائیلیان آباد راروان دی هم دغه وجه ده چې د اسرائیلیانو یوې ژبې ته نن هم سلېمانیه وئیلی شي.

پښتون خونه (**نسل**):

اګرچې افغانانو همېشه د قامي او قلمي روایاتو له کبله خپل نسلي تړون بنی اسرائیلو سره بیان کړے دے

[1] شاه نعمت الله دهلوی 560هـ د خپلو پیشنګویو په مجموعه کښې لیکی "ګردد بنو سلیمان باشد چون فضل رحمان یعنی که قوم افغان باشند صد علانه"

[2] په افغانی تذکرو کښې د قېس تاتوبی کوه سلیمان (کسی غر) روایت شوی دی. تر څو چې د کوه سلیمان تعلق دے. نوی څېړنو نه رابرسېره شوی دی. چې د علم حدیث په وقیع ځانګه اسماء الرجال کښې د قېس بن یزید په اړوند د کوه سلمان ذکر شوے دے. د دې غر وقوع د بلخ په منطقه کښې بیان شوے دے(مسعود الحسن روهیله – قیس پیٹھان – تحقیق کا ایک پهلو) ابن ندیم په خپل قابل قدر تالیف د "الفهرست" په نهمه مقاله کښې لیکی "بلخ نه ملتان ته بلکل نېغه لار ده. ځکه چې د ملتان ودانی بلخ سره زیاتې نزدې او تړلی دی. (اثرجان)
د خاص بلخ په بابله ابن بطوطه په خپله سفرنامه (رحلة ابن بطوطه ، مصرچاپ) کښې لیکی چې د حزقیل (اسرائیلی پېغمبر) مزار دلته دے. دې په دې لړ کښې زیاتوی چې د دهٔ په مزار قبه جوړه ده او مونږ پخپله د دهٔ د مزار زیارت ته لاړو. (اثرجان)

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو مناسب معلومیږی چې دلته څۀ ذکر د هغو نظریاتو هم ووشی چې د دې قام په بابله په مختلف وختونو کښې په ډاګه شوی دی.

واضحه دې وی چې دا وړاندېزونه د علمی پس منظر سره سره د سیاسی، مسلکی او نسلی تعصباتو غمازی هم کوی. دغه وجوهاتو کۀ یو طرف ته تحقیق او تنقید ته د ودې موقع ورکړې ده نو بل طرف ته ئې د دې قام د نسلی اصالت په بابله اختلافات هم جور کړی دی.

زمونږ دې دلیل له د هنری راورټی د دې تبصرې نه هم تقویت ملاویږی "د یو قام د اصلیت او نسب په بابله به د نظریاتو تفاوت دومره زیات نه وی څومره چې د افغانانو د اصلیت او نسب په بابله دی".

لاندې مونږ څۀ قدرې اجمالاً دا وړاندېزونه قلم ته سپارو.

پښتانۀ هن دی:

د دې وړاندېز تر مخې پښتانۀ په نسب هن (قام) دی. هن په اصل کښې تاتاریان وو. دې قبیلې په خپل وړومبی چپاوُنو کښې ګندهارا دل ول کړې وه. او بیا ئې بتدریج په پنجاب یرغلې کړې وې. په ٤٤٥ء کښې د ګپتا

ټبر اخری راجه له د ماتې نه پس دوی خپلې باچائې له پرمختګ او استحکام ورکړے وۀ. ایرانیانو دا قام په افتالی او هفتالی نومونو یاد کړے دے. بل طرف ته عربانو دوی په هیطل یا هیاطله نومولی دی. د هن نظریې سره تړون لرونکی څېړن کار د پښتنو ابدالی او افتالی (هن) یو قبیله ګرځوی.

پښتانه ساکادی:

ساکا د ستهین قام د یو قبیلې نوم وۀ. د دې قبیلې د ذیلی څانګو نومونه دا رقمی وو (١) توری (٢) اګاتیرس (٣) نری (٤) ملا (٥) تکلانی (٦) ګلونی (٧) سرماتی.

ساکا په حربی فنونو کښې بې مثله وو. په خصوصی توګه دا قبیله په تېراندازۍ کښې بې مثله وه. د ساکاوُ خپل قامی دوددستورونه او ژبه وه. ماهرین موجوده سری کولی ژبه د ساکاوُ د لرغونی ژبې موجوده شکل ګڼی. د څېړن کارو مطابق د دې قبیلې د واکمنۍ مرکز سیستان وۀ. خپله سیستان له ساکستان معرب دے. دا وخت د سیستان زیاتره حصه ایران کښې ده، څۀ لږه حصه ئې په افغانستان کښې هم موقعیت لری. عربانو (مورخینو) به سیستان ته سجستان وئیلو. سلطان

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

خان صابر په خپل تالیف کښې د کنستی شوو ډبرو او خزو په حواله پښتانهٔ ساکا قبیله ګڼلې دي. ولی الله خان هم د پښتنو د اصل په بابله د ساکا وړاندېز قائل وهٔ.

هیروډوټس ساکا او پکتا جلاجلا بیان کړی دی. د دې مؤرخ مطابق "ساکا" یو نوم دے چې پارسیانو د باختر ټولو قامونو له ور کړے دے. هم د دغه مورخ د وېنا تر مخې په پارسی قبائلو کښې نیم پارتهی دی، د هیروډوټس بیانوی چې ساکاوٴ کوروش (سکندر ذوالقرنین) شهید کړے وهٔ او دارایوش د دوی نه تېښته کړې وه.

پښتانهٔ عبرانیان دي:

د خان علین مکان خوشحال خان خټک مطابق پښتانهٔ د حضرت ابراهیم د ورور[1] اولاد دي. دوی د دستار نامې په اوولسم هنر کښې د نسب د عنوان لاندې چې کله

[1] سکندر مقدونی په خپل یاداشتونو کښې لیکلی دی "هغه خلق چې ما د دجله او فرات په دوابه کښې لیدلی وو، هم دغه خلق ما د سندهـ په وادی کښې ولیدل. هیرودوټس هم داسې یوې موضوع ته اشاره کړې ده. (د افغانستان ملی تاریخ از قدرت الله حداد فرهاد)
مسعودی په مروج الذهب کښې د سریانی باچایانو په بابله لیکی "د دوی د وړومبی باچا نوم 'شوشان' وه، وروستو د دې خاندان واکمنی د هند او سند نه په تېره تر بسط (بست)، غزنین او لعس نه تر هغه ټولو زمکو پورې پراخه شوې وه، چې په نهر هرمند(هلمند) اباد دی. د مسعودی په روایت په 332هـ کښې د دې سریانی لړی د باچایانو لقب 'زنبیل' وه"، ابوالحسن بن حسېن بن علی المسعودی مروج الذهب و معادن الجواهر (اول ټوک) نفیس اکېډمی اردو بازار، کراچی.

Pukhto.Net

د پښتنو د نسب په بابله د خپلې مطالعې ذکر کوی نو د بخت نصر د لاسه د حضرت دانیال او نورو اسرائیلیانو د بې کوره کېدو او په کرمان او سیستان کښې دمېشته کېدو روایات بیانوی. دوی روایت کوی چې د بعثت نبوی په وخت پښتانهٔ د اور پرستو (ایرانیانو) سره په جنګونو کښې بوخت وو.

په تورات کښې د ابراهیم د دوو وروڼو ناحور او حاران ذکر راغلے دے. حاران د خپل پلار په ژوند له دنیا نه کوچېدلے وهٔ. لوط د دوی ځوی وهٔ. د حاران په نوم په لرغونی عراق کښې یو ښار هم آباد وهٔ.

پښتانهٔ یونانیان دي:

د روغ لیونی (عبدالغنی خان) د څېړنې تر مخې پښتانهٔ یونانیان دي. د دوی په خیال د دواړو قومونو په مخ او جثه، دوددستور او کلتوری روایاتو کښې ډېر مماثلت دے. یونانی قام په ګندهارا کښې د سکندر مقدونی د یرغلو نه وړاندې آبادۍ لرلې. د سکندر مقدونی نه پس د هغه جرنېلانو په بلخ او ګندهارا کښې بااختیاره باچائۍ جوړې کړې وې. اخوند درویزه په خپل تالیف کښې د "پاپین" (ننګرهار) ملک نازو خان په ختېه

(c) ketabton.com: The Digital Library

یونانی لیکلی دی. د دوی مطابق د سوات او ننګرهار زاړهٔ سلاطین پنج په خته یونیان وو[1].

پښتانهٔ آرمینیان دی:

دا وړاندېز وړومبی کروسنسکی وړاندې کړے وهٔ. داسې بریښی چې د دهٔ مآخذ تاریخ منتظم ناصری وهٔ. بیا وروستو جارج کیپل او بیلیو په خپلو خپلو دلائلو دې وړاندېز له وده ورکړه. په اصل کښې د دې وړاندېز بنیاد د لفظ افغان او اوغان باهمی یوشان والے او هغه تت روایات دی د کومو تر مخه چې افغانان په یو زمانه کښې په آرمینیا کښې مېشته وو. د کروسنسکی په وېنا "دا بالکل مبهمه او نامعلومه ده چې په بنیادی توګه دوی د شیروان یا د هغه ولایت دی چې د بحیرهٔ کیپسئن په غاړو د داغستان په لوری دی. یا د هغه صحرا دی چې د غه ولایت سره پوله لری او د باب الابواب نه پورې ده".

د بعضې څېړنو تر مخه د شېروان او قره باغ په ولقو کښې د لویو لارو ساتندووی په اغوانیخ بللی شو. د بیلیو مطابق د غور اوسېدونکی په بنیادی توګه ارمنی اغوان وو. دې خلقو یهودو سره د تل بندی په بنیاد د یو قام

[1] تذکرة الابرار والاشرار، از اخون درویزه

تشکیل کړے وهٔ. غالباً دا روایت بیلیو د طبقات ناصری مؤلف منهاج السراج نه اغستے وهٔ.

د مؤلف[1] مطابق د هارون الرشید په دور کښې یو یهودی په دې شرط د بنجی نهاران شنسبی مرسته کړې وه چې د دهٔ په مشورو د عمل په صورت کښې به دې یهودی ته غور کښې د مېشته کېدو اجازه ورکوی.

دا هم یو خونده ور حقیقت دے چې د قره باغ په نامه دوه درې مقامات تر اوسه په افغانستان کښې موقعیت لری. واضحه دې وی چې د یو سیمې سره تړون د قامیت بنسټ خو ګرځی خو د نسل هیڅ کله نه. محقق ډورن هم دارمنی وړاندېز غندنه کړې ده. د دهٔ په خیال د "سینټ مارټن دارمنستان یادونې" وئیلو نه پس دا خبره په لنډه پوهې ته راځئ چې ارمنی اغوان او افغان دوه جلا جلا قامونه دی.

پښتانهٔ قبطی الاصل دی:

غالباً دا وړاندېز د ټولو نه وړومبے د تاریخ فرښتې مؤلف وړاندې کړے وهٔ. داسې ګمان کیږی چې د دوی مآخذ مطلع الانوار نومی کتاب وهٔ. فاضل مؤرخ خپل

[1] منهاج السراج ـ طبقات ناصری ـ ترجمه: پروفیسر افتخار احمد (اُردو)

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړاندېز په موسوی قبطی او فرعونی قبطی باندې تقویه کوی. بیا د فرعونی قبطیانو د ابرهه په لښکر د شمولیت په وجه د تباهۍ ذکر کوی. د پښتنو د قبطی ختمی روایت یو بل مؤرخ فرید الدین احمد هم په خپلې رسالې ''انساب الافاغنه'' کښې کړے دے. هغهٔ د تاریخ افغانی او تاریخ غوری په حواله سره لیکی چې پښتانهٔ په ختمه اسرائیلیان دی خو بعضې په دوی کښې قبطیان هم دی. د فرعون دا مرستیال قبطیان د بې وطنه کېدو نه پس د کوه سلېمان په علاقه کښې مېشته شوی وو. دلرغونی فارس د تاریخ مطابق هنحامنشیانو ۵۲۵ ق.م. کښې د مصر د فتحې نه پس تر موجوده لیبیا پورې خپلې باچائۍ له خوروالے ورکړے وهٔ. د هیروډوټس مطابق چې کله کمبوجا (باچا) په لیپی (لیبیا) کښې برکه نومی یو وړوکی ښار فتح کړو نو دهٔ هغه په امر اهل برکه د مصر نه ایران ته ولیګلے شو، بیا د دارایوش (باچا) په امر اهل برکه ته په بلخ کښې یو کلے ورکړے شو. چې هغه د دغې قام د زوړ وطن په مناسبت سره برکه[1] مشهور شو.

[1] برکی د اورمړ قام مشهوره ذیلی څانګه ده. د دې ټکی د "برکه" سره لفظی یوشان والی بې د څهٔ تامله ښکاره دی.

دغه شان د جغرافیه خلافت مشرقی مؤلف د ''بوشنج'' په بابله لیکی ''دا ښار د هرات نه د هری خوړ په کینړی غاړې په څهٔ فاصله سئېل (جنوب) په مخ آباد وهٔ. د عمومی روایت تر مخې د دغې ځاے هوائی چکې فرعون مصر ایجاد کړې وې هغه د خپلو څوبو (فتوحاتو) په لړ کښې د خپل وطن نه دومره لری راغلی وو چې تر دې ښار ئې خپله باچائی قائمه کړې وه.

پښتانهٔ بنو قطوره دی:

د حضرت ابراهیم خلیل الله ګښې بیبیانې مبارکې وې. په دغو پاکو بیبیانو کښې یو بی بی قطوره هم وه. د روایاتو تر مخې د حضرت ابراهیم علیه السلام د دې بیبی نه شپږ ځامن وو. چې د هغو نومونه (۱) مدیان (۲) یقسان (۳) مدان (٤) اسباق (۵) زمران (٦) سوخ وو.

په تورات کښې بیان شوی دی چې حضرت ابراهیم علیه السلام خپل ټول هر څهٔ حضرت اسحاق علیه السلام ته عطیه کړی وو. او د باقی بیبیانو ځامن ئې سره د ډېر مال حال مشرق پله (طرف) رخصت کړی وو. دا خلق د ایران په شمالی غربی سیمه کښې اباد شوی وو.

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یقسان په اولاد کښې حضرت شعیب علیه السلام پېدا شوے وهٔ. د دوی د اسم محضه په وجه روستو د دوی قام په قیني شهرت لرلو.

د تورات د روایت مطابق چې کله ملک طالوت د عمالقو (قام) خلاف د جنګونو په وخت هغوی د سموئیل پېغمبر په مشوره قینیانو ته د عمالقو د منځ نه وتلو ووئیل، نو په دغه وېنا دا خلق د خپل وطن نه په کډه شو او په فارس کښې مېشته شو. بیا دغه قینیان د پشت په زمکه (چې د سبزوار سره نزدې موقعیت لری) آباد شو. د هنحامنشیانو په وخت دې سیمې د پارتیا په نوم شهرت لرلو. د اسلام په ابتدائی دور کښې دا سیمه په طبرستان مشهوره وه. د پشت اوسېدونکی دا بنو قطوره ړومبے په پاشتین او بیا په وروستو وختونو کښې په پشتون او پشتانهٔ باندې وپېژندے شو.

پښتون آریا دی:

د آریانو د وجه تسمیې په بابله دوه وړاندېزونه شهرت لری.(۱) آریا د کلتوری ډلې نوم دے. (۲) آریا د ژبې په بنسټ د ختېې (نسل) نوم دے.

(۱) آریا کلتورنی ډله:

د دې وړاندېز تر مخې آریا د ثقافتي ډلې نوم دے. د قاضی عبدالحلیم اثر مطابق آریا د "اُر" نه معرب دی. چې معنی ئې اور ده. په لرغونی وختونو کښې "اُر" د سومیریانو (قام) د پلازمیني نوم وهٔ. دا قام د اور د تقدیس قائل وهٔ. د دې قام د باچائی ډاندی تر لرې لرې خوارهٔ وو. د سومیریانو د اثر لاندې چې کوم قومونه د اور د نمانځلو قائله شوی وو. هغوی په آریا سره نوموړی شو. د "اور" کلمه په پښتو ژبه کښې هم په دغه معنی مستعمل ده. او د اور سره د نسبت د پاره د "اورین" کلمه وضع ده.

(۲) آریا په لحاظ د ژبې:

ماهرین السنه د آریا معنی نجیب، شریف او اصیل کوی. په پښتو کښې هم "اره" د بنیاد او اصل په معنی استعمالیږی.

د ټولو نه وړومبے روسی مستشرق پروفېسر کلاپروتهـ د پښتو ژبې د ټکو، لغاتو او قواعدو د کتنې په بنیاد د پښتنو په بابله آریا وړاندېز مخې ته کړے وهٔ.

د ظفر کاکاخیل د څېړنې تر مخې "آریا" یو لسانی اصطلاح ده. او هر هغه سړے په آریا بللے کېدے شی چې آریائی ژبه وائی. د هغه په خیال دا د یو سړی یا د یو قام د

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشر نیکهٔ نوم نهٔ دے. تر څو چې د آریاؤ د وړومبی ټاټوبی (مسکن) خبره ده په دې بابله د محققینو اختلافات دی. د ګڼو څېړن کارو په خیال د آریا قام وړومبے ټاټوبے سطح مرتفع پامیر او د آمو (دریاب) مونډ (منبع) والاعلاقه ده[1].

د بعضو په خیال د دې قام وړومبے ټاټوبے سیکینډی نیویا، فن لینډ یا د ډینیوب دریاب وادی ده. بعضې ئې جنوبی روس، نور ئې جزیره نما بلقان او پاتې محققین منګولیا او چینی ترکستان بیانوی.

د پښتنو د آریائی وړواندېز په بابله د رګوید نه علاوه د یونانی سیلانیانو، مؤرخانو او جغرافیه دانو لرغونی تذکرې د سند په توګه وړاندې کولې شی. د دغې کتنو لاندې جدید څېړن کار دا عقیده لری چې پښتانهٔ هم هغه پکت[2] قبیله ده چې ذکر ئې په رګوید (د هندوانو مذهبی کتاب) او د مهابهارت د لسو قبیلو په شخړو کښې شوے دے[3]. دا څېړن کار د دې خپل وړاندېز د

[1] د پوهان عبدالحی حبیبی صیب مطابق اریائی قامونه وړومبی د خیوه، خوقند او د بدخشان په منځنی زمکو اباد وو. بیا د ابادی په زیاتی دوی په دریو ډلو کښې تقسیم شو. یوه ډله د هندوکش غر په لار د کابل د سردرو نه په تېره هندوستان ته لاړه. دوېمه ډله د ایران په مخ خوره شوه چې د هغه ځایه بتدریج یورپی سیمو ته په کډه شوه. درېمه ډله په خپل وطن پاتې شوه چې اوس په پښتنو یادیږی.

[2] بعضې څیړن کار دا رائې لری چې د مسیح نه ۱٤۰۰ کاله وړاندې د هندوانو په مذهبی صحیفه "رګویدا" کښې پښتانهٔ په دې نوم یاد شوی دی (په حواله د پشتون کون از پروفېسر پرېشان ختک)

[3] د رګوید مطابق دلسو قبیلو په جنګ کښې دې قبیلې د سوداس خلاف جنګ کړے وهٔ، (رګوید منډاله ۷,۱۸,۷) په دې کتاب کښې دا قبیله د پاکتاس (Pakthas) په نامه یاده شوې ده.

تقویې د پاره د یونانی مؤرخ هیروډوټس[1]، جغرافیه دان بطلیموس کلوډیس[2] او یونانی جرنېل او سېلانی سکائی لاکس[3] د تالیفاتونه حوالې د دلیل په توګه وړاندې کوی.

دې درې واړو یونانیانو د پکتی، پکتین، پاکتی یس او پکتیان[4] په نامو د یو قام ذکر په خپلو تالیفاتو کښې کړے دے. دغه شان ئې د دې قام وطن په پکتیا او پاکتیا باندې یاد کړے دے. د هندوانو د زړو مذهبی کتابونو او د یونانی علماؤ د باندینی حوالو په بنیاد د څېړن کارو یوې ډلې دا نتیجه راویستې ده چې د هندی آریاګانو د درې بنیادی څانګو (۱) بهارته (۲) یدو (۳)پکتا کښې هم، پکتا د پښتنو لرغونی نوم دے[5]. د آریائی وړاندېز منونکی دوېمه ډله دا عقیده لری چې پښتانهٔ د تېر وختونو بخد قام دے. د بخد قبیلې او علاقې نوم په اوستا (پارسیانو مذهبی کتاب) کښې هم راغلے دے.

[1] هیروډوټس (٤٨٤ تا ٤٢٥ قبل مسیح) د پکت د وطن نوم په پکتیکا (پکتویک) یاد کړے دے، هغه د دې قام د ذکر په لړ کښې د دې قام وطن د دریائے سندھ غاړې په ګوته کوی.

[2] بطلیموس د پکت قبیلې وطن د پکتین په نامه یادوی. د دهٔ په وېنا د پکتیو وطن پکتین د پارو پامیزاد قطب (جنوب) ته موقعیت لری.

[3] د دارا د وخت امیرالبحر سکائی لاکس (٥٢١ تا ٤٨٦ ق م) د پکت قبیلې وطن په پکتیا یاد کړے دے.

[4] هیروډوټس د پکتیان وطن د "اراکوسیا" په نامه یاد کړے دے.

[5] هندی اریا د "دیو" کلمه د مقدسې هستی د پاره استعمالوی خو پښتو ژبه کښې د یو د شېطان صفته ذات د پاره مستعمل دے. چې د دوی د دې عقیدې سره هم توپیر دے.

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړومبی عرب مؤرخانو هم د بخد ذکر په خپلو تذکرو کښې کړے دے. دغه شان د دې پوهانو د څېړنو تر مخې پښتانهٔ د آریاؤ د باختری څانګې سره اړه لری. د دې طبقې پوهانو ته د پښتو ژبې نه هم تقویت ملاویږی. ځکه چې د دې ژبې تعلق په متفقه توګه ایرانی څانګې سره دے. چې کله مونږ د دې ټولو باندینی خبرو جاج واخلو نو د ژبې نه علاوه په ډېرو متقاضی امورو د دې وړاندېز دننی افتراق او معیار د مخزن افغانی وغیره نه هم کمزورے ښکاره شی[1]. مثلاً لرغونی هندی مذهبی کتابونو کښې د هندوستان د زړو غیر آریائی قامونو ذکر ډېر په اختصار او مجمله توګه شوے دے. بعضو څېړن کارو د آریاؤ د راتګ نه وړاندې په سندھ[2] کښې دوو لویو قامونو ذکر کړے دے. چې (۱) آسور[3] (۲) داسیو وو. دې دواړو قبائلو نه یواځې په ډاډه د آریاګانو مخ نیوی کړے وهٔ بلکې څو وارې ئې ماتې سره هم مخ کړی وو. خو بیا د وخت سره سره

[1] د پروفیسر پرېشان خټک په رائې "د تاریخ د پاره چې د کومو مواخذاتو ضرورت وی، هغه د دې نظریې په ډاډ کښې نهٔ ښکاری. محض په زبانی روایاتو او عمرانی قیاساتو ولاړ هغه تاریخ چې د منځ د زرګونو کلونو کړی ئې ورکې وی څنګه مستند وګڼلی شی"

[2] د "ډاکټر غلام علی الانا" د څېړنې تر مخې سندهی په بنیادی توګه غیرآریائی ژبه ده. ډاکټر نبی بخش خان بلوچ د موهنجو ډاړو د لرغونی ژبې په بابله لیکی "د اثارقدیمه د موندلی شوی موادو او معلوماتو په بنسټ وئیلی شی چې د سندھ لرغونه ژبه د یو سامی صفته ژبو د ډلې نه وه"

[3] د مسعودی په قول "د طوفان نوح نه پس په زمکه باندې د ټولو نه وړمبی سوریانو د بست، زمینداور او د غزنی په سیمو باندې واکمنی جوړه کړې وه، دوی د وطنونو د پولو تعین کړے وهٔ، اونې ئې لګولې وې، د دوی وړومبی باچا "سوشان" وهٔ. مروج الذهب از مسعودی

آریاګانو په دوی غلبه موندې وه. هم په دې وجه د هغه وخت راسې په هندوانو کښې د داس یا داسیو نوم د مرئ د پاره مستعمل راروان دے. خو د آسور قام پسوی ذکر هیڅ چرته نشته. دغه شان د رګوید د پکت په پښتنو باندې د اطلاق مونږ هیڅ قرینه نهٔ لرو. یعنی چې پکت د یو سړی نوم وهٔ که د باچا یا د قام. مونږ ته معلومه ده چې په هندوانو کښې د اوچت ذاتونو خلق تر اوسه د نورو آریاګانو په شان په خپله ژبه کښې د "خ" په ځاے "ک" وائی. خو سوال دا پیدا کیږی چې باوجود د یو ستر ذات آریائی قام نه پښتنو د کومو اثراتو لاندې خپل نوم د پکت په ځاے پښت کړو؟

تر څو چې د هیروډوټس د تالیف "تواریخ" ذکر دے. د خپل کتاب په وړومبی باب کښې دا مؤرخ لیکی "پاکتی یس د یو سړی نوم وهٔ د لودیا د قام نه، ساردس د لودیانو مرکز وهٔ". دا فاضل مؤلف د پکتیا خلق په اووم اقلیم کښې پکتویک او آرمینیان په دیارلسم اقلیم کښې هندیان په شلم اقلیم کښې لیکی او د پکتیا ځاے په آرمینیا کښې ذکر کوی. خو چې کله هیروډوټس د سکائی لاکس د مهم او د مخامنشیانو د خپلو ولایتونو نه د سالانه خراج ذکر کوی نو دغه وخت واضحه شی چې د وخت

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چپاوئنو او د متن متفرقه بیاناتو د فاضل مؤرخ لیکنی د مطالبو د وېنا په ترڅ کښې بېخی کمزوری کړی دی. دغه شان چې کله مونږ په دغه تالیف کښې د سپو هومره غټو سړوی خورو مېږیانو قیصې ولولو نو دا تالیف د تاریخ نه د دیومالا (فرضی یا خیال قیصی) جوړه شی.

د آریائی نظریې ناقدان دا وېنا هم کوی چې دې وړاندېز ته ۱۹۲۲ء نه پس هغه وخت شهرت ملاؤ شو. چې کله د افغانستان د باچا امان الله خان په وخت کښې د هغه یو وزیر فېض محمد خان په خپل تالیف کښې د افغانانو په بابله د آریا وړاندېز ذکر وکړو. او د دولت له خوا په سرکاری توګه د دې وړاندېز تائید وشو. داسې وئیلی کېږی چې د دې دولتی تائید مقاصد بهرنی اړیکی (خارجه تعلقات) او د چاپېرچل بېن المللی تقاضې وې.

بهرحال زما په خیال آریائی وړاندېز د کوټلی تجزیې په معیار نهٔ سر ته کېږی تر څو چې د غربی څېړنکارو خیالات دی. په دغو کښې زیاترو د قیاس نه کار اغستے دے او د زمکنی حقائقو نه ئې ډډه کړې ده. دوی د افغانانو د قامی بنسټ، خوراک سخاک، دوددستور، د دوی په تسلسل سره د لرغونی مینو نه تدریجی انتقالات، عقائدو، نفسیاتو، د دوی د مینو د

لرغونی او اوسنی نومونو یو شان والے، او په پښتو ژبه کښې د سامی ژبو د ټکو پنګې تر څهٔ حده نظرانداز کړې دی.

بحېثیت مجموعی د هیروډوټس د "تواریخ" حېثیت د تېرو وختونو د نورو تواریخو نه بدل نهٔ دی. بیا هم مونږ ته د تېرو وختونو د ټولو مؤرخانو او په خصوص سره د هیروډوټس مننه پکار ده چې د دوی د علمی ارزښتونو له کبله نن مونږ د دې قابل یُو چې د تېر وخت ننداره وکړو.

پښتانهٔ مخلوط النسل دی:

کله چې د پښتنو د خونې په بابله د وړاندېزونو په مینځ کښې اختلاف زیات شو او دا حقیقت هم مسلمه شو چې هره ډله د دلائلو په بنیاد خپل نقطه نظر مخې ته راوړی. نو د څېړن کارو او ناقدانو یو ګوند د منځ لاره اختیار کړه او دا وېنا ئې وړاندې کړه چې پښتانهٔ مخلوط النسل دی. د دې ګوند پوهانو مشر مولانا عبدالقادر ګڼلے شی. دوی نهٔ یوائې د پښتو اکېډمی مؤسس وهٔ بلکې د پښتنو په تاریخ، ژبه او ادب ئې هم ژور نظر لرلو. پوهان پرېشان خټک (خدا ے بخښلے) هم د یو ځان له فکر سره د

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي وړاندېز په ځنګ ښکاري. د دوی په خيال يو سپېڅلے پښتون ګوند چې په خونه پښتون وهٔ د تاريخ په تتو ورځو شپو کښې د بلخ نه تر سلېمان غرهٔ پورې چرته نه چرته مينې لرلې. دغې ګوند بيا په پراخه توګه د قبائلو شکل اختيار کړو. دا د هغه وخت خبره ده چې کله آرياګان په دې سيمو لا نهٔ وو مېشته شوی. دوی د پښتنو د خونې د څېړنې په بابله پښتونولئ ته لوړ والې ورکوی. ځکه چې د دوی په وېنا دې ضابطې د اسلام نه هم وړاندې په دې قام کښې رواج لرلو.

کهٔ چرې غور وکړے شی نو د مخلوط النسل وړاندېز په ګټه کښې د علمی دريځونو سره زمکنی حقائق هم موجود دی. د پښتون قام سره تړلې قبيلې لکه کمبار، کشار، ماندوری، طوری، ګمر، وغېره نن د پښتونولئ په امېل کښې د ملغلرو په شکل داسې پئېلی شوی دی چې په دې کښې د يوې ملغلری کمې زياتې ګويا چې د ټول امېل د ماتولو باعث ګرځی. د کرمې توری خپله وائی چې مونږ په خېل کرلانی او په خونه ترک يُو. او د اسلام نه وړاندې مونږ بدها مذهب منونکی وو. مونږ وړاندې دا خبره ليکلې ده چې په ساکا قبائلو کښې د يوې قبيلې نوم توری وهٔ.

پښتانهٔ بنی اسرائيل دی[1]:

د پښتون قام د خپل قامی او قلمی رواياتو تر مخې دوی دهغو اسرائيليانو اولاد دی کوم چې د آشور او بابل واکمنو عراق او لرغونی پارس او ميډيا ته په کډه کړی وو[2].

د تاريخ د کتنې نه دا حقيقت برسېره کيږی چې انسان په څهٔ نا څهٔ شکل خپل تېرو وختونو سره تړون ساتی. د بشرياتو پوهان هم د دغو انسانی نفسياتو د څېړنو په رڼا کښې د قامونو د تېرو چپو ماتې کړې يو بل سره لګيځ. اصل کښې په زمکه د انسانانو د ابادئ د خورېدو لويه وجه د دوی د (نقل و حرکت) فطری جبلت دے. د څېړنو تر مخې دا کډوالی په هر پنځوس کاله کښې په خپله واقعه کيږی. انسان د يو ځائے نه بل ځائے ته په کډه کېدو کښې چې چرته د نوی چاپېر چل اثرات قبلوی. هم هلته په لاشعوری توګه د خپلو تېرو ورځو شپو او مينو

---

[1] دا خبره چې د افغانانو اسرائيلی وړانديز د مخزن افغانی د صاحب ايجاد دی، حقيقت سره سمه نهٔ ده. د مخزن نه مخکښې د دې دريځ ليکنه تذکرة الابرار والاشرار او تواريخ شيرشاهی کښې شوې وه. په دې بابله يو بله د قدر وړ حواله د ابوالفضل ليکنې دی، دې چې کله د ائين اکبری په دوېم ټوک کښې د ګدو ولايتونو حال ليکی نو د افغانانو په بابله د دوی د اسرائيلی دعوې ذکر هم کوی.

[2] د يهوديانو لرغونی معبد چې کنډرات ئې په کابل کښې موجود دی، د يهودی دائرة المعارف په روايت د دې تاريخ د بخت نصر د زمانې دی. (پښتانهٔ از ډاکټر حبيب الله تژی)

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره خپل تړون هم په څۀ نا څۀ شکل نوی چاپېر چل ته راړوی.

د خپل تېر وختونو سره تړون ساتلو د پاره انسان ګڼې وسيلې پکار راولی. لکه د تېرو نيکانو نومونه خپلو بچو له کېښودل، نوې مينې د زړو مينو په نامو يادول، د نيکانو د مورنی ژبې تکی خپلې موجوده ژبې ته راړول. د پلار نيکۀ مذهب او دوددستور له په مروجه مذهب او دوددستور کښې ځاے ورکول يا په څۀ نا څۀ شکل جاری ساتل.

د انسانانو دا فطری خوی د نوی کلتورونو په جوړېدو کښې او د تهذيبونو په وده کښې مهمه برخه اخلی هم دغه وجه ده چې د نن وخت څېړن کار د نورو سائنسی وسيلو سره سره دغه انسانی جبلتونه اوس هم په قامونو د څېړنې په لړ کښې پکار راولی. مونږ په مختصره توګه د اسرائيليانو پېژندګلو او د دې قام د عروج او زوال جائزه لوستونکو ته وړاندې کوو.

د حضرت يعقوب عليه السلام اولاد ته بنی اسرائيل وئيلی شی. دوی د حضرت اسحاق عليه السلام ځوی او د ابراهيم عليه السلام نوسے وۀ. حضرت ابراهيم عليه السلام په انسانی تاريخ کښې يو ستر مشر تېر شوے

دے. د دوی پلرنی وطن د عراق لرغونی ښار "اُر" وۀ. دوی د "اُر" يو لوړ رتبه تېر سره تعلق لرلو. د "اُر" خلق د بتانو او د فطری مظاهرو د لمانځلو منونکی وۀ. په دې وجه دوی په کوټلی دلائلو سره خپل قام ته د توحيد باری تعالٰی بلنه ورکړه. کله چې د "اُر" بامبړان ابراهيم عليه السلام ته په دلائلو کښې پړه شو. نو دوی ئې د اُور په غرغنډو کښې وغرځول. خو ولې سختن دوی د هر قسم جانی او بدنی تلفاتو او سوځېدو نه اوژغورل. د دې واقعې نه پس ابراهيم عليه السلام د کور د يو څو افرادو سره ملک کنعان او مصر ته هجرت وکړو.

د ابراهيم خليل الله د وړومبی تېر نوم سارا (بی بی) وۀ. د سارا بی بی نه علاوه هاجره (بی بی) او قطوره (بی بی) هم د ابراهيم عليه السلام کوروداني وې. د سارا بی بی اولاد په بنو اسحاق، د هاجرې بی بی اولاد په بنی اسماعيل او قطورې بی بی او په بنو قطوره سره شهرت لری. بنو اسحاق د فسلطين او د دې په خواوشا زمکو، بنو اسماعيل د فاران په سحرا[1] کښې او بنو قطوره په شرقی وطن مېشته شوی وو. د حضرت ابراهيم عليه السلام فضائل او مراتب بې حسابه دی. تاسو په ابوالانبياء، د

---

[1] پيدائش ب ۲۱ ابه۲۱ + پيدائش ب ۲۵ ابه ۶ (تورات اُردو)

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

لويو قامونو پلار او د خليل الله په درنو نومونو سره مقلب ئي.

د حضرت اسحاق عليه السلام دوه ځامن وو. (۱) عيس (۲) يعقوب عليه السلام

د عيس اولاد په ادوميانو مشهور وهٔ.

د يعقوب عليه السلام څلور بيبيانې وې، په دوی کښې "ليا" او "راخل" زوجاتې وې. او بلها او زلفه ئې اُم ولد[1] اينځې وې. د دوی ټول دولس ځامن وو چې نومونه ئې په لانديني ډول دی:

د ليا نه: (۱) روبن (۲) شمون (۳) لاوی (٤) يهودا (٥) اشکار (٦) زبولون

د راخل نه: (۱) يوسف (۲) بن يمين

د بلها نه : (۱) دان (۲) نفتالی

د زلفه نه: (۱) جد (۲) آشر

د حضرت يعقوب عليه السلام په ټولو زامنو کښې د حضرت يوسف عليه السلام سره زيات محبت وهٔ. حضرت يوسف عليه السلام په خپل کوچنوالی کښې د خپلو روڼو د ناروا سلوک او بيا د مصريانو د لاسه د ګڼ ازمېښتونو او د بندی توب د کشالو په روڼ تندی او ډاډ

[1] هغه وينځه چې د بچو راوړلو نه پس ورته د وينځې توب نه خلاصی ملاوَ شی.

زړهٔ د مخاوی نه پس چې کله د نبوت او امارت په لويو مراتبو فائز شو نو په دغه وخت د پاکې خورې په وطن د قحط له کبله ئې خپل تول روڼه او پلار راوبلل او د مصر په غواړه علاقه "جشن" کښې ئې اباد کړهٔ. د وخت سره سره مصريانو د نسلی عصبيت لاندې آل يعقوب عليه السلام مريان وګرځول. آخر څلورسوه ديرش کاله پس دې قوم د موسیٰ عليه السلام د مشرۍ لاندې د مصريانو نه خلاصے بيا موندهٔ. بيا د موسیٰ عليه السلام خادم يوشع بن نون د اسرائيليانو د لارتګ د پاره قاضيان وټاکل. دور قضا کم و زياته څلورسوه پنځوس کاله وه. د حضرت سموئيل عليه السلام په وخت کښې د آل يعقوب په تينګار د بن يمين قبيلې نه ساول المعروف ملک طالوت د دې قام باچا مقرر کړو. د ملک طالوت نه پس حضرت داوٗد عليه السلام د نبوت و خلافت په چارو سرفراز شو. د حضرت داوٗد عليه السلام نه پس حضرت سليمان عليه السلام ته نبوت او بې مثله او منفرده باچائی اوبخښلې شوه.

د سليمان عليه السلام نه پس د هغوی ځوی رحبعام باچا شو. د دهٔ په واکمنۍ کښې يربعام افرائمی دنورو لسو قبيلو په ترون د اسرائيل په نامه د يو جدا دولت بنسټ کېښودو بل طرف ته رحبعام خپله يهودۍ

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

قبيله او بن يمين قبيله په سياسي توګه يو کړه او دغه شان ئې د يهودا دولت په نوم خپله واکمني قائمه کړه. د يهودا دولت پلازمينه يروشلم او د اسرائيل سامريه وه. په ۷۷۱ ق.م. کښې آشوريانو په اسرائيله يرغلې شروع کړې. د ۷۳۲ق.م نه ۸۳۲ق.م پورې د نفتالي، جد او روبن قبيله په پوره توګه او د منسی قبيله نيمائي بې وطنه کړه. او دا دواړه ئې د خلخ، خابور، هاران او د جوزان[1] د خوړ په زمکو مېشته کړې[2]. په ۷۲۲ق.م. کښې د تګلاتهه جانشين شلمانصر اسرائيلي رياست له ماتې ورکړه. او پلازمينه سامريه ئې ګېره (محاصره) کړه. په دغه محال ئې د مقبوضه سيمو ټول اسرائيليان آشور ته بې کوره کړهٔ[3]. په ۷۲۲ ق. م. کښې د شلمانصر د مړينې نه پس سرګون II د آشور باچا شو. هغه د سامری د فتح نه پس شاه اسرائيل هوسيع په بندی حال آشور ته ولېږلو. بقايا ټول اسرائيليان ئې بې کوره کړل او په خلخ، خابور د جوزان په خوړ او د ماديانو په سيمو کښې ئې مېشته کړل[4]. د اسرائيلي

---

[1] دې خوړ ته په پښتو او فارسی کښې امو، عربی کښې جيحون او انګرېزی کښې Oxus River وائی، د ساسانی واکمنی په مهال امو په ويهه رود معروف وهٔ، د عربی جيحون د ګيحون نه معرب دے، د يهودی مؤرخ موشے جل مطابق ګوزان دريائے بلخ (امو) دے.

[2] تواريخ ۱ ب۵ ايه ۲۶ + سلاطين ۲ ب ۱۵ ايه ۲۹ (تورات اُردو)

[3] سلاطين ۲ ب ۱۸ ايه ۱۱

[4] سلاطين ۲ ب ۱۷ ايه ٦

Pukhto.Net

واکمنۍ د نسکورتيا نه پس دا لس قبيلې چرته هم بېرته رانغلې[1]. ځکه چې سرګون د دوی په سيمو باندې نورې قبيلې مېشته کړې وې[2]. د دې وجوهاتو له کبله د لسو وروکو قبيلو د روايت آغاز وشو. د سرګون دوم نه پس سنخريب باچا شو. د هغه د قتل نه پس په آشوری واکمنۍ د مخ په ښکته تلو آثار شروع شول. آخر په ٦١٦ق.م. کښې د بابل او ميډياټل لښکرو د آشور په دولت يرغل وکړو او د داسې ماتې سره ئې مخ کړو چې دا لوے دولت محض د تېر وخت يوه قيصه پاتې شوه. د خپل عروج په وخت آشوری دولت د مصر د پولو نه واخلې تر ايشياء کوچک پورې او د فارس او ميډيا نه اخوا تر سيهند[3] پورې واکمنۍ لرله. بابليانو هم د آشوريانو په څير د نيولو شوو سيمو يهوديان په آزار اوساتل. په ۵۹۷ق.م. کښې بخت نصر د ستر سالار په حېث په يروشلم يرغل وکړو. په واپسۍ کښې ئې شاه يهودا په زنځيرونو تړلے ځان سره بابل ته بوتلو[4]. د يهويقيم نه پس د يهوياکين په واکنۍ کښې بخت نصر بيا په يروشلم يرغل وکړو. دې وارې بخت

---

[1] سلاطين ۲ ب ۱۷ ايه ۲۳

[2] سلاطين ۲ ب ۱۷ ايه ۲٤

[3] دا سيهند موجوده صوابی والا هنډ نه دی.

[4] تواريخ ۲ ب ۳٦ ايه ٦

(c) ketabton.com: The Digital Library

نصر د شاهي کورنۍ سره ۸ زره سپايان، سرداران او هنرمند ځان سره جبری بابل ته بوتلل[1]. د يهوياکين د جلاوطنۍ نه پس صدقياه باچا شو. څۀ وخت پس چې صدقياه هم منحرف شو نو بخت نصر په يروشلم د يو لوی لښکر سره حتمی يرغل وکړو. د يو کال د محاصرې نه پس چې کله يروشلم ماتې وخوړه نو د صدقياه د وړاندې ئې د هغه بچې ذبح کړل. بيا ئې هغه ړوند کړو او په زنځيرونو تړلی ئې سره د ټول ښار د خلقو بابل ته جلاوطنه کړو. بابلی لښکرو د يروشلم خزانې ووهلې. او ښار ئې لوټې لوټې کړو[2].

بيا وروستو ۵۳۹ق.م. کښې چې کله لوے سائرس[3] بابليانو له ماتې ورکړه نو هم په هغه کال ئې بې وطنه يهوديانو ته د يروشلم د تلو اجازت ورکړو. دغه شان ۷۰ کاله شاړ پاتې کېدو نه پس يروشلم بيا آباد شو. خو د اسرائيليانو اکثريت وطن ته د واپس تلو په ځاے د سائرس په خورې ورې واکمنۍ کښې مېشته کېدل غوره کړل[4]. د سائرس په باچائۍ کښې ۱۲۷ ولايتونه وو. دهغه ملکه

[1] سلاطين ۲ ب ۲٤ ايه ۱۰ تا ۱۷
[2] سلاطين ۲ ب ۲۵ ايه ۲ تا ۱۱
[3] د سائرس ګڼ نومونه دی، لکه ذوالقرنين، کوروش اعظم، سکندر وغېره
[4] استر ب ۳ ايه ۸

آسترد د بنی اسرائيلو د بن يمين قبيلې نه وه. د آستر ترۀ مردکی د سائرس په دولت کښې مهمه څوکۍ لرله[1]. د سکندر په باچائۍ کښې د اسرائيليانو سياسی مرتبه تر دې حده رسېدلې وه چې په ټولو ولايتونو کښې خپل اويا زره دښمنان د سکندر په اجازه قتل کړی وو[2].

د بابليانو د اويا کاله غلامۍ وخت نه واخلې د هخامنشيانو د واکمنۍ تر اشرافيې پورې اسرائيليانو د خپلې ژبې سره سره د مذهبی او کلتوری ژوند په ټولو اړخونو بدلون اختيار کړے وۀ[3]. د دې تغيراتو د مخ نيوی د پاره د دوی روحانی او قامی مشرانو دوه ډوله فعاليتونه اختيار کړی وو. هغه ډله چې په يروشلم کښې بيا سره مېشته شوه. د دغو بدلونونو ئې په شدت سره غندنه وکړه او د احياء مذهب په لار ئې قامی ژبه او دوددستورونه بيا رواجی کړۀ. بل طرف ته هغې ډلې چې يروشلم ته د بيا راتلو په ځاے ئې خپل مسکونه وطنونو کښې اوسېدل غوره کړۀ، دوی قبائلی تقسيم د منځه يوړو او د بنی اسرائيلو په نوم ئې ټول وګړی مجتمع کړۀ. دغه شان دوی د خپل قامی وطن نه د لری والی له کبله خپلو بچو او نوی

[1] استر ب ۸ ايه ۹
[2] استر ب ۹ ايه ۱٦ تا ۲۰
[3] نحمياه ب ۱۳ ايه ۲٤ + عزرا ب ۹ ايه ۱ تا ۲

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

مېشته زمکو له د خپلو ور نیکونو او لرغونی وطنونو نومونه کېښودل شروع کړۀ. سره د دغو اقداماتو ئې کلتوری او مذهبی روایات هم نوی کول ته په ګډ صورتونو سپارل شروع کړل.

چې کله مونږ د باندنی بحث په رڼا کښې د پښتنو د تهذیبی اقدارو جاج اخلو نو لا محاله راته د اسرائیلی وراندیز سپېځلې حقانیت په ډاګه شی[1]. په دې لړ کښې دې ویونکی لاندینی بېلګی د نظر وړاندې کړی.

د لرغونی وخت اسرائیلی نومونه چې تر دې دمه په پښتنو کښې مروج راروان دی.

(۱) شمون (۲) ساول (۳) میشک (٤) ایتمر (٥) کودی

(٦) ایلم (۷) ایمل (۹) لودی (۱۰) ګمریاجمر

(۱۱)سینی (۱۱) شلمان

[1] د لکهنؤ پوهنتون ډاکټر نورس افریدی د ملیح اباد (انډیا) په خصوص سره د افریدی قبیلې او په عموم سره د نورو پښتنو قبیلو جینیاتی ټستونه اغستی وو. د دې ټستونو نتائج د یهودیانو د اشکنازی څانګې سره 68.1 فیصد په تناسب سره مطابقت ښکاره کړے وهٔ. دا تناسب د دنیا د هر قوم نه زیات دے. (روزنامه ټائمز اف انډیا 2009-06-07 په حواله د وکی پیډیا)
د اسرائیلیانو قامی او مذهبی ټوپی چې یرملکی Yarmulki نومیږی او ورته Kippah هم وائی، د افریدو د قامي ټوپی سره مکمل یوشان والے لری. دا حقیقت هم دلچسپی نه خالی نهٔ دے چې څنګه پښتانهٔ د وادهٔ سړی په پالنګ خېژوی هم دغه شان اسرائیلیان هم د وادهٔ سړی په پالنګ خېژوی.

دغه شان پښتنو د لرغونی اسرائیلی وخت ځایونو یا د هغو په بابله تاریخی حوالې هم په څهٔ نا څهٔ ډول خپل کلتوری ژوند کښې په ښکلی طریقه ژوندی ساتلی دی. د پښتنو د خپل نسلی اصالت نه دغه تاریخی لړی په بل مخ جدول کښې ملاحظه کېدے شي.

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوم	د لرغونی اسرائیلی تاریخ سره اړوند	معنی	د پښتنو تاریخ سره اړوند
کرک	د غرب اُردن د یو علاقې نوم	مرز	د خیبر پښتونخوا د قطبي سیمې د یو ځاے نوم
سدوم	د اسرائیل د یو مشهور ریاست نوم	د ځاے نوم	د خیبر پښتونخوا د مردان ډویژن د یو ځاے نوم
بشام	په عهد اسرائیل کښې د شام د یو قلعه نوم وۀ	د ځاے نوم	د خیبر پښتونخوا په قطبي برخه کښې د یو ځاے نوم
خیبر	په عهد رسالت کښې د یهودو د مرکز نوم وۀ	د ځاے نوم	په خیبر پښتونخوا کښې د یو ځاے / ایجنسۍ نوم

ګدر[1]	د لرغوني عراق د سامي ژبې ټکے دے	د دوو سیمو منځ کښې حد فاصل	د کاټلنګ (خیبرپښتونخوا) سره نزدې د یو کلي نوم دے.
اُرمیه[2]	په لرغوني میډیا کښې د یو ډنډ نوم وۀ	د ځاے نوم	د افغانانو مشهوره اُرمړ قبیله
میانه[2]	په لرغوني میډیا کښې د یو ښار نوم، دې ته به ئې میانج هم وئیلو	د ځاے نوم	د یوې افغاني قبیلې نوم
صافي [2]	په لرغوني میډیا کښې د سهند غر نه وتلي یو دریاب نوم	د ځاے نوم	د افغانانو د یو قبیلې نوم

[1] عبراني کښې Gader د سرحد او باړ په معنیٰ باندې دے.
[2] جغرافیه خلافت مشرقی از جی لی سترنج

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسمار	د آشوري (بابلي) ژبې يو ټکے	جنګي وسله	په کنړ کښې د يو ځاے نوم
قراقر	د عراق او شام په پوله د يو غر نوم	د ځاے نوم	کړاکړ د بونير او سوات په پوله د يو مشهور غر نوم دے
سوراء	بغداد (عراق) لرغونی نوم	د ځاے نوم	په دغه نوم د بونير په علاقه کښې د يو ځاے نوم
خوست	د لرغونی مېډيا په جبال ولايت کښې د يو ځاے نوم	د ځاے نوم	د افغانستان د يو مشهور ولايت نوم
شال	د لرغونی مېډيا يو ښار	د ځاے نوم	د غزنوی وخت د افغانانو د يو مرکز نوم وۀ
مراغه	د مېډيا د يو خوشګوار ښار نوم وۀ	د ځاے نوم	د پښتنو غوړه مرغۍ سره مشابهت

ايلم	په اسرائيل کښې د يو ځاے نوم	د ځاے نوم	په سوات کښې د يو مشهور غر نوم دے
بتهانی	په عهد قديم کښې د يروشلم په شرقی غاړه د کوه زيتون په لمنه کښې د يو ځاے نوم وۀ	د ځاے نوم	د افغانانو بېټنۍ قبيله
پاؤ [1]	د حدر (شاه ادوم) د يو ښار نوم وۀ	د ځاے نوم	شېرپاؤ د افغانانو د يوې قبيلې ذيلی خيل نوم
جمند	د کرمان سهيلی شرقی طرف ته د منوجان ښار د يوې حصې نوم	د ځاے نوم	د افغانانو په سربڼ ښاخ کښې د مند د ورور نوم

[1] پيدائش باب ۳۶، ايه ۲۹ (تورات)

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پتوم [1]	په عهد فراعنه کښې د څېزونو کېښندلو د ځاے نوم	نوم	پټ (اسم صفت) په د پوالونو کښې ګېر هغه ځاے چې چت پرې اچولے شوی وی [2].
میمنه [3]	په عهد وسطیٰ کښې د دې نوم الیهودیه وهٔ	د ځاے نوم	د افغانستان د یوې منطقې نوم
الغور	تهامه (عرب) ته الغور هم وئیلې شي	د ځاے نوم	د افغانستان د یو ولایت نوم
پشت [4]	دا په کوهستان (لرغونی میډیا) په غر کښې د یو ځاے نوم وهٔ	د ځاے نوم	د روایت تر مخې په دې دواړو علاقو کښې اسرائیلیان ډېره موده اباد وهٔ

1 خروج باب ۱ ایه ۱۲ (تورات)
2 درياب (پښتو لغت) مؤلفين قلندر مومند، فريد صحرائی
3 جغرافيه خلافت مشرقي
4 دا نکته ډېره مهم ده، بايد په دې بابله نوره څېړنه د پښتنو په بابله نوی انکشافات تر لاسه کړی.

Pukhto.Net

تون	د پشت سره نزدې د کوهستان د یو ښار نوم وهٔ	د ځاے نوم	ایضاً
وادی اشکول	په عهد موسیٰ علیه السلام کښې د حبرون سره نزدې د یو ځاے نوم وهٔ	د ځاے نوم	دانشکول د پښتونخوا د یو معروف او لرغونی ځاے نوم دے
بابل [1]	له دې مقام نه انسانان د ژبو د تفاوت له کبله جلا جلا په زمکه خوارهٔ شوی وو	د ځاے نوم	پښتو کښې بل بل یا بېل بېل د جلا جلا په معنیٰ مستعمل دی

1 پيدائش باب ۱۱ ايت ۹ (تورات)

(c) ketabton.com: The Digital Library

انبار[1]	د بغداد په غربي طرف د دریاب په غاړه آباد یو لرغونے ښار/ د بلخ سره نزدې د یو ښار نوم	د ځاے نوم	په باجوړ کښې د یو ځاے نوم، په دغه نامه په صوابۍ کښې هم یو ځاے دے
بولان	د بصرې (عراق) په لاره د یو ځاے نوم دے	د ځاے نوم	په صوبه بلوچستان کښې د یو ځاے نوم

[1] انبار عبرانی ژبه کښې د عطارد سیارې نوم دے.

کابل	د میرمحمد غبار د څېړنې تر مخې د کابل بنیاد په ۷۷۰ق م کښې آشوری بادشاه شلمانصر اینښودے وۀ.	د ځاے نوم	د افغانستان د پلازمینې نوم ابن حوقل ۲۳۱ھ په خپل تالیف صورة الارض کښې لیکلی "او په دې ښار (کابل) کښې کافران او یهودیان مېشته وو"
نوشته دیوار[1]	Mene, Mene Tekal, u, Phersin	مشهور متل	په دې فرمان کښې چې د تکل کومه معنٰی ده هم په دغه معنٰی په پښتو ژبه کښې دا ټکے د "تکل"[2] په شکل نن هم مستعمل دے.

[1] منے الله ستا د واکمنی حساب ولګولو او ختم ئې کړو. تکیل: تهٔ په اندازه غلط اوختې، اوفېرسن: ستا سلطنت تقسیم کړے شو او فارسیانو له ورکړے شو. دوست محمد خان کامل تاریخ مرصع (نوټونه) از افضل خان خټک

[2] د تکل معنا اراده، کوشش، تلاش، لټون (دریاب پښتو لغت، مولفین قلندرمومند، فرید صحرائی)

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اله	دا نوم په سامی ژبو کښې د لرغونی وختونو نه د "سختن" د پاره وضع راروان دے	د اله د ټکی معنیٰ مقصوده ، تحیر او مافوق الادراک ده	آله، په پښتو ژبه کښې د تعجب کلمه ده
صلاله	د عمان (وطن) د یو مشهور ځاے نوم دے	د ځاے نوم	سلاله په مهمند ایجنسۍ کښې د افغانستان او پاکستان په پوله مشهور کلے دے
زاب کلاں زاب خورد	د آشوریانو سیمه، دجله دریاب او د هغه معاون دریابونه د زاب کلان و خورد په منځ کښې بهیږی	د ځاے نوم	ژوب (بلوچستان) کښې د پښتنو مشهور ښار

دغه شان د پښتنو په اولسی رسمونو، روایتونو او د ژوند په نورو تګ لارو کښې هم مونږ ته په خصوصی توګه د سامی تهذیبونو نخښې نښانې په نظر راځی. لکه د یهودو په مذهب کښې د هفتې ورځ ته "سبت" وائی. په دغه ورځ د ژوند هلې ځلې خصوصاً په معاشی چارو بندېږ وی. بل طرف ته پښتانۀ هم دغه ورځ ته "خالی" وائی. دا ټکے د خپل ساده ساخت او معنی په وېنا کښې د تنوع په وجه په ډېرو ژبو کښې مستعمل دے.

دلته د "سبت" د مفهوم او د دې ټکی په معنی کښې یو شان والی ښکاره دے. لکه چې د "سبت" ورځ د خپلو احکامو په وجه د امروزه ګڼو هلو ځلو نه خالی وی.

دغه شان به د بابلیانو د ونۍ ابتدا د بدھ د ورځې نه کېدله. پښتانۀ دغه ورځ ته شروع وائی یعنی ونۍ لکه چې د شروع د ورځې نه شروع کیږی.

د بنی نوع انسان په لویو مراتبو کښې یو د تکلم صفت دے[1]. دا هغه مهم اړوند دے چې مونږ پرې د خپل مافی الضمیر او احساساتو وائینه کوو. په اصل کښې د یو قام ژبه نۀ یواځے د الفاظو ټولګی وی، بلکې هغه مونږ ته د

[1] په دې وجه د ارتقائی وړاندېز ځېړن کار هم د دې دریځ منونکی دی چې د ژبې په لار ارتباط د نوع انسان خاصه ده.

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه قام د ارتقائی سفر او کلتوری او تمدنی اړخونو پوره پېژندګلو هم راکوی. د انسانی تاریخ په وړومبو کښې به د هر نسل یوه مخصوصه ژبه وه. خو بیا د ګڼ نسلونو د اختلاط او د نوی قامونو د جوړېدو په وجه د ژبو دې تخصیص د تعمیم شکل اختیار کړو. د نسلی اختلاط نه علاوه د دې نورې هم ډېرې وجې وې. د بېلګی په توګه د انسانانو د یوې سیمې نه بلې سیمې ته کډه والے. د دولتونو لوړوالے او ټيټ والے، معاشی هلې ځلې، د نوی مذهبونو اثرات او د موسمی تغیراتو غوندې عواملو د نسلی ژبو د مړینې یا نسکورېدو او د نوو ژبو د ودې او پرمخ تګ د پاره حالات تصفیه کړل.

د ژبو[1] نوو پاهانو ټولې ژبې په اتو لویو ټبرونو کښې وېشلی دی. دوی دا تقسیم د مشتق ټکو، اوازونو او ګرامر په بنسټ کړی دی. لاندې د دغو اتو ټبرونو نومونه د نظره کړئ.

(۱) سامی (۲) انډو یورپی (۳) هندچینی (٤) دراوړی
(٥) مونټړا (٦) امریکی (۷) ملایا (۸) بانتوا

[1] نوی څېړن کار په دې حقیقت تقریباً یو دی چې لفظ اریا د ژبوی ډلو نمائندګی کوی نه چې د نسل.

په باندنی وېش کښې سامی ټبر د نورو ژبو په څېر په ګنو ژبو مشتمل دے. چې پکښې آشوری، فینیقی، سریانی، عبرانی، قبطی، عربی وغېره نوموړی دی. د ژبو دا ټبر عموماً د سامی نسل د ژبو نمائندګی کوی. دغه شان انډویورپی ټبر د آریائی ژبو نمائندګی کوی. د دې ټبر دویم نوم انډوجرمینک دے. دا ټبر په وړومبی توګه د ټکو او مخارجو د وېنا په لحاظ سره په سنتم او سیتم وېشلی شوی دی. سنتم په لاطینۍ ژبه او سیتم په سنسکرت ژبه کښې سلو (عدد) ته وائی.

د دې ټبر دوه بنیادی ولقې دی:
(۱) انډوآریا (د دې ۲۱۹ څانګې دی)
(۲) انډو ایرانی (د دې ۸٤ څانګې دی)
په جغرافیائی توګه د انډوایرانی ولقې دوه څانګې دی:
(۱) شرقی (۲) غربی
شرقی څانګه ئې په دوو ډلو وېشلې ده:
(۱) شمالی شرقی (۲) جنوبی شرقی

ژبپوهان د پښتو ژبې اړوند د جنوبی شرقی څانګې سره ګڼی. دلته دا د خپلې ګاونډی (پامیری) برعکس یواځې ده. د دې نه د دې ژبې لرغونتوب او پښتون قام سره د خصوصی تړون ښوونه په خپله برسېره کېږی.

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

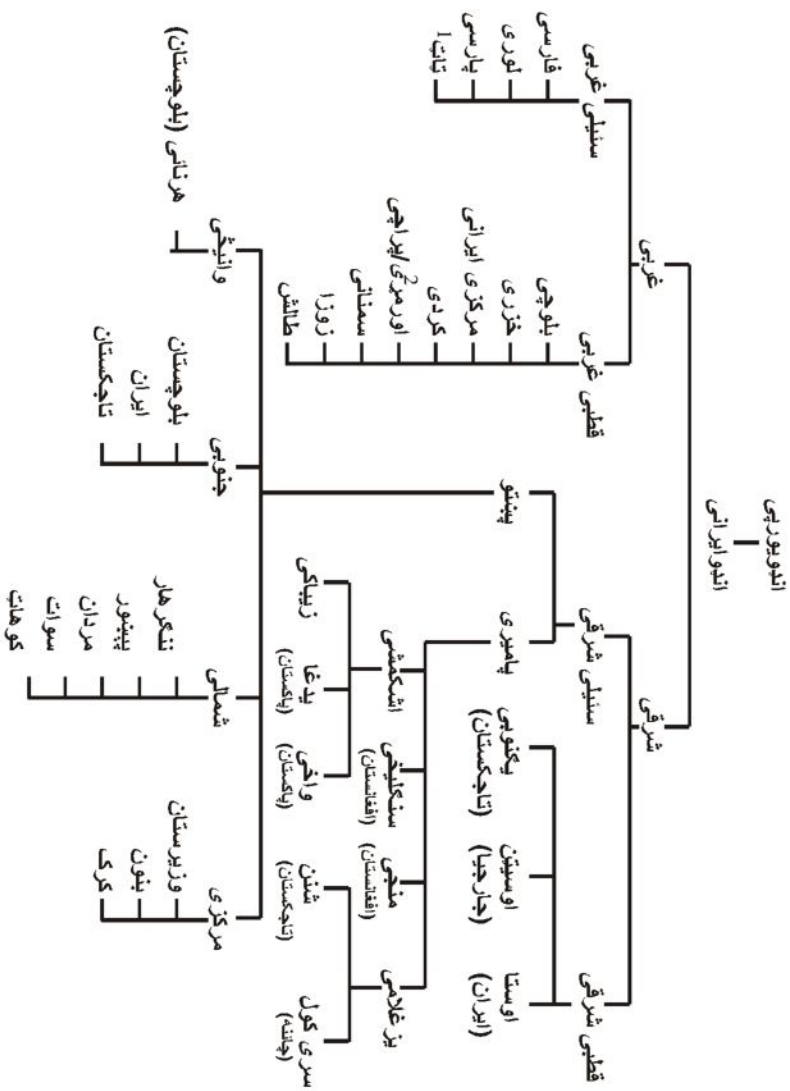

باندینۍ نقشه د نوی ژبپوهانو د علمی زیارونو نچوړ دے

[1] دا خالص یهودی وېنا (لهجه)ده. د دي ویونکي اسرائیلیان د "بک" په نامه بللی شي.
[2] دا اورمړي ژبي غربي څانګي سره تعلق د دي خبرې واضح دلیل دے چي د پښتنو مختلفو قبیلو په مختلفو ادوارو کښي په مختلفو مقاماتو ستوګنه کړي ده. (اثرجان)

په دي کښي شمالی وېنا په پښتو (پختو) پېښاورۍ او یوسفزۍ وېنا بللی شي. جنوبی وېنا ئي په پښتو (پشتو) او کنداريۍ وېنا په نامه یادېږي. د وانیڅی متبادل نومونه چلګری او ترنیوده. دا اوویا فیصده جنوبی، دري شپېتۀ فیصده نورو وېناګانو او ۲۷ فیصده اورمړۍ سره اړه لري. دغه شان منځنۍ وېنا په میستۍ (محسودۍ) وېنا پېژندے شي.

د انډو یورپی ډلي د غربی څانګي شمالی غربی ذیله کښي اورمړۍ ژبه د افغانانو د اورمړ قبیلي ده. د دي ژبي متبادل نومونه برکی او برګسته دی.

په ښکاره د دي څېړنزي نقشي نه پښتو ژبه د آریائی ژبو په ډله کښي په یو لوړ مقام برسېره کېږي. خو غوره به وی چي مونږ د دي ژبي په بابله د شرق او غرب د هغه ژبپوهانو تبصري هم رانقل کړو. د چا د څېړنو له کبله چي د دي غشتلی قام د قامی ژبي په بابله د قدر وړ علمی پنګي په ډاګه کېږي.

نوموړی انګرېز څېړن کار او تاریخ دان الفنستن د پښتو ژبي په بابله لیکی " د دي ژبي اصل په آسانۍ سره نۀ معلومېږي. د دي د پیللو ټکو (ترکیبی الفاظ) لویه برخه د یو نامعلومه ماخذ نه برسېره کېږي. په دي کښي زیاتري

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ټکي شامل شوي دي چې هغو به د خيزونو د اظهار د بنيادي اړتيا له کبله د دې قام د مورنۍ ژبې اجزاء سنجول وي''.

وړاندې ليکي ''په هغه دوه سوه اتلس ټکو کښې چې مائې مخامتيا د فارسۍ، ژند، پهلوۍ، هندوستانۍ، عربۍ، آرمينۍ، جارجينۍ، عبرانۍ او د شالډيک ژبو ټکو سره اوکړه. ما ته پکښې يو سل اولس داسې ټکي ملاؤ شو چې هغه ما د يوې ژبې سره هم مماثل او نۀ ګڼل بلکې هغه ځان له او حقيقي لګي''[1].

د پښتو ژبې نامتو څېړنکار دوکتور خيال بخاري په خپل تصنيف ''پښتو صرف ونحو'' کښې دا ژبه (پښتو) د ټکو په لحاظ سره آريائي او قواعدو په لحاظ سره د سامي ژبو په څير بولي[2]. د دکتور مارګن سټېرن مطابق ''کېدے شي پښتو ژبه د ساکا ژبې يوه وښا وي خو وضاحت ئې مشکل دے''[3].

دوکتور ټرومپ وائي ''پښتو يوه هندي آريائي ژبه ده خو خالص هندي هم نۀ ده ځکه چې د تېرو وختونو

[1] په حواله د پښتو ادبياتو تاريخ .از پوهاند عبدالحئ حبيبی

[2] په حواله د ''پشتون کون'' از پروفېسر پرېشان خټک

[3] پروفېسر ارنلډ جے ټائمبی د دې وړاندېز په ثبوت کښې دليل ورکوی چې د فارسی "دال" په پښتو کښې په "لام" سره بدلېږی لکه "پدر" نه پلار، ديدن نه ليدل، دختر نه لور (په حواله د پشتون کون پرېشان خټک)

راسې دې د خپل وجود د ساتنې سره سره د هندي او ايراني ژبو په مينځ کښې د يو کړۍ په توګه ځان ساتلے دے''[1].

شيلي ډيور ''د موازناتي لسانياتو اجمال'' مرتبه ۱۸۵۳ء کښې پښتو د ايراني ژبو په لړ کښې بيانوي. خو سره د دې، د دې حقيقت يادونه هم کوي چې دې ژبې ځان له يوه خاص او نوې انکشافي لاره خوښه کړې ده.

په دې لړ کښې د راوړتي تجزيه يقيناً ځان له او د حقيقت سره زياته نزدې ده. ''د پښتو د ژبې د اصليت او بنياد په بابله د وښا ګانو توپير د هغو نه کم نۀ دی کوم چې په خپله د پښتنو د اصليت او نسب په بابله دی''. مخکښې ليکی ''د پښتو ژبې د افعالو او ضمائرو د خصوصياتو او بعضې نورو خبرو نه دا ظاهرېږی چې دا يوه لرغونې عجيبه ژبه او د ټولو ژبو نه جلا ده''.

د ژب پوهانو د باندينی تجزيو نه د پښتو ژبې د قدامت او لوړتيا اندازه په ښۀ ډول کېدے شي.

[1] په حواله د "پشتون کون" از پروفېسر پرېشان خټک" د دې دريځ اظهار جيمز ډارمسټېټر هم کړی دی ليکی "بلکې دا ژبه د ژند (اوستا) يا د يوې بلې ژبې سره چې ژند ته ورته والی لری ډېر مشابهت لری" په حواله د پښتنو ادبياتو تاريخ از پوهاند عبدالحی حبيبی.

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما په خیال ډېره به غوره وی چې مونږ دا ژبه د اندو ایرانی ولقې یو حصه ګڼلو په ځائے د اندو یورپی ولقې مرکزی حصه وګڼو یعنی:

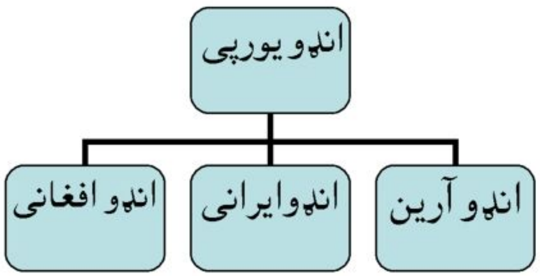

مونږ د دې خپل وړاندیز په لړ کښې لاندینی نکات لوستونکو ته وړاندې کوو. او ورپسې د پښتنو د نسلی اصالت په بابله یو نوے موقف د څېړن کارو پاملرنې د پاره قلم ته سپارو:

"د پښتو ژبې خصوصیات"

(۱) پښتو ژبه کښې مشدد ټکی نهٔ وی، لکه بتی نه بتی.

(۲) پښتو کښې یو حرکت، حرکت مخصوصه دے چې "زورکے" نومیږی. دا د زبر او پېښ په منځ کښې دے لکه هل، شل

(۳) پښتو کښې وړومبی په ساکن سره کیږی لکه سپور، شکور (یو ساکن) نندار (دوه ساکنه)

(٤) پښتو کښې "ف" په "پ" بدلیږی لکه فقیر نه پقیر، دغه شان د با اواز هم په "پ" سره بدلیږی لکه ګلاب نه ګلاپ، کباب نه کباپ

(٥) پښتو کښې خالص عربی او فارسی اوازونه لکه "ق، ف ، ع، ج، ص" نشته.

(٦) د پښتو ټکی (ډ ، ټ، ړ، ټهـ ، ڼ) نهٔ ایرانۍ ژبه کښې شته نهٔ فارسۍ کښې.

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۷) د پښتو معکوس اوازونه (ټ، ډ) په نوی فارسۍ کښې نشته.

(۸) د هندۍ ژبې په حروف تهجی کښې د "غ" اواز نشته او اهل ایران د "ډ" او "ړ" سره بلد نه دی، خو په پښتو کښې داسې ډېر ټکی شته چې د "غ" سره "ټ" یا "ړ" یو ځاے راځی لکه "غټ" "غړپ".

(۹) د ټکو او مخارجو په لحاظ سره هند یورپی سرچینه په دوو برخو کښې وېشلې شی. (۱) سنتم (۲) سیتم دلته پښتو د انډوایرانی ولقې نه اوځی او په انډو آریائی ولقه کښې ورګډ شی.

(۱۰) د پښتو ژبې د بلنې اوازونه (حروف ندا) د سامی ژبو سره اړه لری لکه یا، ای، آ

(۱۱) "ت" په عربۍ کښې ضمیر د مخاطب دے. لکه ضربتَ کښې "ت" هم په دغه معنی کښې دا ټکی په پښتو کښې هم مستعمل دی.

(۱۲) "ها" دا ټکے په عربۍ کښې د اسم اشارې سره لګی چې مقصد ئې مخاطب ته په مشارالیه باندې وېختیا یا تنبیهه وی، لکه ذا نه هذا دغه ټکی په

پښتو کښې هم په دغه معنی مستعمل دی. لکه هغه = ها + غه

(۱۳) "ها" په عربۍ کښې اسم فعل دے، په معنی د "ته او نیوه" په پښتو کښې دا لفظ د نون غنه سره مستعمل دے، لکه هن (واخله)

(۱٤) "وی" په عربۍ کښې اسم صوت دے، چې د تعجب یا مذمت په وخت د خلې نه اوزی. تقریباً په دغو معنو کښې په پښتو کښې هم مستعمل دے.

(۱۵) "مهٔ" اسم فعل په معنی د امر حاضر دے، معنی ئې "کلارشه تهٔ" ده، پښتو کښې هم دا کلمه په دغو معنو کښې مستعمله ده.

د باندینی نکاتو[1] او د تېرو صفحو د تجزیو او جدولونو نه دا حقیقت په ښهٔ توګه په ډاګه کیږی چې پښتو ژبه اګرچې د ساخت په لحاظ سره خو انډویورپی ده خو دا د لرغونی سامی ژبو سره ډونګ اړوند لری. چې کله مونږ د دې سپېځلی وېنا د وئیلو اعاده کوو چې افغانان په خونه بنی اسرائیل دی، او پښتو د دې قام ژبه ده. نو دا

[1] د دې نکاتو نه د هغه غېرجانبداره څېړن کارو دریځ ته هم مزید تقویه ملاوېږی چې پښتو د ټولو ژبو نه ځان له حېثیت لری. (اثرجان)

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبره هم په خپله واضحه کیږي چې کله د آشوریانو په وخت کښې بې کوره شوی اسرائیلیان د مادیانو په ملک کښې مېشته شوی وو. نو د هغه وخت د انډو یورپی ژبې په بنسټ ئې د پښتو ژبې تشکیل کړے وه[1].

دغه شان د دې بې کوره شوی اسرائیلیانو نورو ډلو هم د انډو یورپی او اېفرواېشیا ټک ژبو کښې د اختراع او تجدید په وسیله نوی وېناګانې تر دې چې نوی ژبې ژېږولی دی. مونږ د دې خپل موقف په مرسته کښې لاندېنی بېلګې وړاندې کوو.

tat : دا د ترکۍ ژبې لفظ دے چې معنی ئې کوچې (خانه بدوش) ده. دا ژبه ویونکی یهودیان په بک (Bik) یادیږي. او په غرځنو یهودیانو مشهور دی. دوی خپله ژبه په جورۍ یا جوهورۍ بولي. د روایت تر مخې دا خلق د کوه قاف په سیمه کښې د پخوا وختونو راسې مېشته راروان دی. دا

[1] د حبیبی صېب د څېړني تر مخې د ایرانی باچا دارا یوش کبیر هغه شاهی دبرې چې په ۵۱٦ق م کښې په میخې رسم الخط لیکلی شوې وې. په هغه کښې درې جملې داسې دی چې د ترکیب په اړوند ترې پښتو جوړیږی. د دار اپوش دا دبره ۲٤۰ کرښو باندې مشتمله ده. هره کرښه کښې ٤٥ ټکی وو او هر ټکی ئې د ۳ نه تر ۵ علامو (نخو) نه جوړ وو چې پکښې دار ایوش خپلې کارنامې بیان کړې وې. هغه درې جملې دا دی:

Ne a ri ka a hum ← نے ارے که اهم ← ني اړیکه اوم ← نه اڑیل ہوں

Ne Drau ja na a hum ← نے دروجه نه اهم ← ني دروجنه اوم ← نه دروغ گو ہوں

Ne zura ka ra hum ← نے زوره که ره اهم ← ني څور کړه اوم ← نه جابر ہوں

د پښتو ادبیاتو تاریخ از عبدالحیی حبیبی صېب

خلق په داغستان، چیچنیا، آزربائیجان، کابردینو بلکار او رشئین فېډرېشن کښې اباد دی.

Dzhidi:

دې ته یهودی فارسی هم وائی، په ایران کښې وئیلی شی.

Bukharic:

دې ته بخارۍ او تاجکۍ یهودی ژبه وائی. دا د بخارا د یهودیانو ژبه ده.

Lisan didon:

دا په ګڼو نومونو لکه لخلوکۍ، ګلی بالو او کردې یهودی ژبه باندې یادیږي.

د یهودیانو دې ژبې له کردۍ، ترکۍ، عربۍ، شرقی فارسۍ، غربی فارسۍ، عبرانۍ او ګڼو یورپی ژبو نه اغستې ټکی په خپلې لمنه کښې ځاے کړی دی. د دې ژبې خپل وطن ایرانی آزربائیجان دے.

Hulaula:

د دې متبادل نومونه لشان نوشان، جیالی، هله وغېره دی. د دې په وېنا ګانو (لهجو) کښې یوه وېنا په سلېمانیه یادیږي. چې په بنیادی توګه د ایرانی کردستان او دې سره تړلی د عراقی برخې د یهودیانو ژبه ده.

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

:Qimant

د ایتهوپیائی یهودیانو ژبه ده.

بربریهودی:

په افریقه کښې مېشته د یهودو د یو ګوند ژبه ده.

مراکشي یهودي عربي:

په دې کښې د سپېنش، فرانسیسی، عبرانۍ وغېره ژبو اثرات راغلي دي. دا په بنیادي توګه عربي ده.

یمني یهودي عربي: دا د مسلمانانو د عربۍ نه جلا ده، د دې نورې وېناګانې د سنا او حبان په نامو يادېږي.

"د افغانانو ابتداء"

افغان قام د مختلفو قبیلو مجموعه ده. د دې قبائلو د يووالي د وجو نه يوه اهمه وجه اسرائيلي وړاندېز ګڼلې شي. دې وړاندېز نه يواځې د دې طائفې په قامي اړوند کښې جوړ کردار لوبولے دے. بلکې د دې قام د دنني او بارني نفسياتو او د يو ساده قبائلي کلتور نه د تهذيب او تمدن په لار سفر باندې هم درنې اغيزې مرتب کړي دي. د افغاني مورخينو په خيال د افغانانو د ټولو ټبرونو شمېر په لاندينې ډول دے.

کړلاني: ۱۲۰ سړبني: ۱۰۵ غورغشي: ۹۵ بيټني: ۷۵

د افغانانو د دې قبائلي وضعې ترتيب د عهد اسلام نه شروع کيږي. مونږ به په دې څۀ قدرې بحث کوو. خو راځئ چې وړومبے د دې قام د اسلام نه د وړاندې تاريخ لنډ جاج واخلو.

عموماً د پښتنو د نسلي قدامت په بابله د "مهابهارت" او د هيروډوټس د "تواريخ"[1] نه دلائل وړکړې کيږي. په دواړو کتابونو کښې د "پکت" په نوم د يوې قبيلې ذکر شوے دے. مونږ د دې قبيلې ذکر په تېرو صفحو کښې ليکلے دے. مونږ دا ګټ نيوکه کوو چې د

[1] سن تصنيف 450 ق م

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پکت په بابله په خپله په دې دواړو حوالو کښې لاينحل اضطراب او ابهام موندلے شي. سره د دې نه چې په مهابهارت او نورو لرغوني هندي تواريخو او د جغرافيې کتابونو کښې د لرغوني هندوستان او د هغه د ګاونډي ملکونو د قبيلو په بابله د قدر وړ معلومات موجود دي.

په دې لړ کښې مونږ د لرغوني هندي څيړن کارو دوه جغرافيائي اصطلاحات لوستونکو ته وړاندې کوو.

(۱) **مهاجناپاداس**:

دا د دوؤ ټکو جوړ (مرکب) دے.

مها يعني لوے، پاداس يعني د قبيلې د پښې (ولقې) لاندې زمکه.

مهاجناپاداس د سنسکرت د ژبې جغرافيائي اصطلاح ده. چې مراد ترې لوړ رتبه دولتونه دي. دا دولتونه په لرغوني هندوستان کښې د آرياګانو د راتګ نه پس جوړ شوے وۀ. چې شمېر ئې شپاړس وۀ. د دې واکمنو نومونه په لاندينی ډول وو.

(۱) مګدها (۲) ګندارا[1] (۳) کمبوجا (۴) شاکيا

[1] د څېړنو تر مخې د ګندار ايانوژبې داردک ډلې سره تعلق لرلو. دغه شان به دې خلقو هندکو هم وئيله. چې دا وخت ئې هم د پښتونخوا هندو اقليت وائی. نن سبا د داردک ډلې نه پشائی (افغانستان) خووار (چترال) شينا (ګلګت، کشمير، لداخ) او کوهستانی په کوهستان کښې وئيلی شی.

(۵) کورو (۶) انګا[1] (۷) کوسالا (۸) پنچالا
(۹) واتسا (۱۰) مالا (۱۱) متيا (۱۲) کاش
(۱۳) واجی (۱۴) چيډی (۱۵) سوراسينا
(۱۶) اساګا

په دې واکمنو کښې د ګندارا او تر يو حده د کمبوجا تعلق د پښتنو د موجوده سيمو سره دے[2]. ګندارا د پېښور په وادۍ، سوات او پوټوهار باندې مشتمله وه. او کمبوجا د هند په شمالی غربی غاړه د ګندارا نه پرته د منځنۍ ايشيا په لوړی موقعيت لرلو. په دې دواړو دولتونو کښې د مېشته قبيلو نومونه: (۱) کمبوجا (۲) ساکا (۳) ګندارا (۴) ياوانا (۵) داروناس (۶) برباداس (۷) خاشاس ذکر شوی دی.

[1] په بعضي هندی حوالوکښي دارياست په ميلچهـ ياد شوی دی. دې سره خوا ته يو بل رياست هم وهٔ. چې ونګا نوم ئې وهٔ. "واؤ" د "با" سره مبدل په وجه دا رياست د بنګا په نوم هم ياد شوے دے. څېړن کار دا رائې هم روايت کوی چې دواړ واکمنو د يو رياست تشکيل کړے وهٔ، چمپا د دې رياست پلازمينه وه. بوديانه دهرما انګا رياست د ګډ نسلونو مجموعه روايت کوی. د مهابهارت په يو روايت شاه انګا ميلچهـ وهٔ. چې د نورو هندی واکمنو نه ئې بدل کلتور او مذهب لرلو. پښتو ژبه کښې انګا بنګا اسم صفت دے چې معنی ئې فضول خبرې، د يو ځاے بل ځاے، ګډوډ بيان شوی ده. وګورئ درياب (پښتو لغت) مولفين قلندر مومند، فريد صحرائی. (اژرجان)

[2] د تعجب مقام دے چې په دې شپاړسو رياستونو کښې نهٔ د پکت غوندې نامتو قبيلې په نوم د رياست ذکر شته او نهٔ ئې د ژبې (اژرجان)

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اترپهاتا:

دا جوړ (مرکب) ټکی د "اترا" یعنی شمالی او "پاتا" یعنی لار په پیوستون سره بنا شوی دی. په لرغونی هند کبنې د اترپاتا نه مراد هغه لویه لار وه چې هغه د ګنګا د لوے تجارتی لارې سره په تېره او د هغې په قطع د ټېکسلا او بلخ په اوګدو تر منځنۍ اېشیا پورې تلې وه. د دې شرقی ټک ځاے (ټرمینل) به د تملوک (بنګال) نه شروع کېدو. د بدهائی تواریخو تر مخې د مهاجناپاداس شپاړس واکمنو کبنې کمبوجا او ګندارا اترپاتا وی. د پرانک ادبی پنګو کبنې بهلیکا، پهلوا، ساکا، پاراداس، راماتاس، کمبوجاس، ډراډراس، تخاراس، پیناس، بارباداس، کیکایاس، بیواس، سندهوس او سوویراس اتراپاتا قبائل یاد شوی دی. د اشوکا په یو لیکلی ډبرا کبنې د هغه د واکمنۍ لاندې ابادو قبیلو نومونه په لاندینی ډول دی:

(۱) یاوانا (۲) کمبوجا (۳) ناباکاس (٤) ناباپمکت
(٥) بوجاس (٦) پتنیکاس (۷) اندراس (۸) پالیداس

مونږ وینو چې په دې باندینی واکمنو او قبائلو کبنې نهٔ د پکت ذکر شته او نهٔ د پکتیکا.

البته روستنی وختونو کبنې وراها مهیرا[1] په تصنیف "براهت سمیتا" کبنې د افغان سره مماثل د یو نوم ذکر موندلی شی، په دغه تصنیف کبنې د ټېکسلا، ګندارا، پشکلاوتۍ نه شا ته غربی لوری ته د لاندینی قومونو نومونه لیکلی شوی دی.

(۱) ګیری درکا (۲) پهلوا (۳) سین هون
(٤) اواګانه

د ځیرن کارو په خیال دلته د اواګانه نه مقصود افغان دے.

د مورخینو مطابق د اواګانه د ټولو نه لرغونۍ نندارہ مونږ ته د شاپور اول (۲٤۱ء تا ۲۷۲ء) په لیکلی ډبرو کبنې کیګی. دا کتبه د نقش رستم په مقام د تخت جمشید سره نزدې د آتش کدې په دېوالونو لیکلی شوی وه. د ډبری ټکی دی "ګوندیفرابګان رسماد[2]".

دا ټکی د لګ ډېر ترمیم سره د شاپور III (۳۸۲ء تا ۳۸۸ء) په شاهی ډبره کبنې د اپاګان په شکل لیکلی شوی دی.

---

[1] ژوند ٥٠٥ء تا ٥٨١ ء
[2] څیرن کارو تر دې وخته دا عبارت نهٔ دے تحلیل کړے.

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښېړن کارو په منځ کښې يو لوے اختلاف د افغانانو د اسلام نه وړاندې مذهب باندې هم دے. د بعضې حضراتو[1] خيال دے چې د اسلام نه مخکښې افغانان د عيسوی مذهب قائل وو. چې کومو حضراتو[2] د افغانانو د اولسی او اجتماعی نفسياتو مطالعه کړې ده د هغوی په خيال د افغانانو په اجتماعی اقدارو (پښتونولۍ) کښې نه د بدائی مذهب اثرات موندلی شی او نهٔ د هندوانو د طبقاتی وېش اغيزې.

د عجائب المخلوقات د موٴلف[3] په وېنا "د افغانانو په سيمه کښې د ګز (ونه) ځنګل دے چې دې ځنګل کښې يوه لويه ونه ده چې د تنې پېړوالے ئې اوولس ارشه (پېمائش) دے. دې ونې ته بامبړ (برهمن) وئيلی شی. او افغانان دې ته سجدې کوی". کهٔ چرې مونږ د سجدې نه ظاهری معنی واخلو نو د عبادت نه د مظاهرو د لمانځلو (مظاهرپرستۍ) مطلب په پوهه کښې راځی، خو کهٔ چرې د دې نه د دې ونې د تقديس[4] عقيده واغستې شی نو د دې تصور د نورو مذهبونو سره سره په اسلام کښې هم مونده

1 لکه روشن خان
2 لکه پرېشان خټک
3 په حواله د پښتانهٔ از دوکتور حبيب الله تژی
4 په اسمانی کتابونو کښې د ونې د تقديس نه مطلب برکت دے.

Pukhto.Net

شی. دغه شان په لرغونی آريائی قومونو کښې هم د "سوما" په بابله د تقديس عقيده وه، خو بل طرف ته مونږ په پښتو ادبياتو او نهٔ د قامی رواياتو د قدر وړ ذخيره کښې د دې ونې يا د دغه رقمی لمانځلو څهٔ اثرات مومو. پرته د دې نه چې د پښتو ژبې په اولسی متلونو کښې د اور د تقديس اشارې موندلی شی.

مونږ ته د لرغونی چينی سيلانيانو په سفرنامو کښې د بنوں او هغې سره تړلی سيمو کښې د "اپوکان" په نامه د يوې قبيلې ذکر ملاوېږی. خو د دې تذکرو نه د اپوکان[1] د بې دينۍ اشارې برېښی. دا امر د قدر وړ دے چې په دې موضوع (د افغانانو د اسلام نه وړاندې تاريخ) د ټولو نه غوره کار خپله افغانی موٴرخانو کړې دی. په دې لړ کښې د ټولو نه وړومبې هڅه مونږ ته د شيخ کته د "لرغونی پښتانه" په شکل کښې ترلاسه کېږی.[2]

دا وخت په دې موضوع د ټولو نه معتبره ښېړنه د دوکتور حبيب الله تژی ده. دوی په خپل قابل قدر تصنيف کښې نهٔ يوائې د افغانانو د ماقبل از اسلام تاريخ د روکو

1 د دې نوم د شاپور III د ډبرې ليک اپاکان سره يو شان والی واضح دے.
2 د بده مرغه د دې تاريخ (چې په اتمه صدی هجری کښې ليکلے شوے وهٔ) د وخت د چپو له امله نن صرف نوم پاتے دے خو د پټې خزانې د موٴلف په مننه څهٔ اقتباسات ئې بچ پاتی شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼو د لټون کامیابه هڅه کړې ده بلکې هغه مهم مآخذات ئې هم په نخښنه کړی دی. د کومو نه چې په دې موضوع مستقبل کښې څېړن کار مطلوبه مواد تر لاسه کولے شي. دوکتور تژی په خپل قدرور تالیف کښې د فردوسی د شاهنامې د ملحقاتو[1] نه یو کردار نقل کړے دے. د دې کردار نوم کک کهکزاد وۀ. دا افغان سردار د زال او رستم د وخت وۀ. کک د رستم د پلار زال نه څو کرتې خراج اغستې وۀ. دې د غزنی نه د درې ورځو په لرتیا (فاصله) په یو لوړ غر مرباد[2] نومی قلعه کښې اوسېدلو. په دې منظومی تذکره کښې د افغانو سیمه په "مرزافغان" یاده شوې ده.

مونږ مخکښې په جدول کښې اشاره کړې ده چې د افغانستان (موجوده) د مشهور ښار میمنی زوړ نوم یهودیه وه. د یاقوت په وینا په دې کښې هغه یهود آباد وۀ چې بخت نصر دلته رامېشته کړی وو[3]. د حضور نبی الرحمة د بعثت نه پس مونږ ته د تاریخ په پاڼو کښې د دغې زمانې د یو مشر "قېس" نوم ملاویږی. د روایت تر

[1] دا ملحقات ورک نومې شاعر په شپږمه صدی هجری کښې مرتب کړی وو. پښتانه از ډاکټر حبیب الله تژی
[2] د دې نوم نه د دې قلعه د تاوٗ تریخ والی اندازه په ښهٗ توګه لګی. (اثرجان)
[3] معجم البلدان از یاقوت

مخې چې کله قېس ته د اسلام د سپېڅلی دین خبر ورسېدو. نو دې د یوې ډلې سره د عربو ملک ته لاړو او د حضور نبی الرحمة په لاس مبارک ئې اسلام قبول کړو. خو نوی څېړن کار په دغه روایت او د قېس د تشخص په بابله د رقم رقم شبهاتو ښکارونه کوی. اصل کښې د قېس کردار څۀ داسې افسانوی شکل اختیار کړے دے چې له دغې امله حقیقت ته رسېدل په خپله ګران شوی دی. خو چې کومو د قدرور څېړن کارو[1] د کوټلی عربی مآخذاتو په چاڼ نظر سره کتنه کړې ده هغوی په دې نتیجه رسیدلی دی چې د محدثینو په تذکرو کښې د یو داسې صحابی ذکر شته چې په خټه د ولایت (افغانستان) وۀ. د دې صحابی نوم قېس بن یزید وۀ. د اسماء الرجال د فن نوموړی عالم ابن الاثیر په خپل تصنیف "اسد الغابة فی معرفة الصحابه" کښې د قېس تذکره په دې ټکو کړې ده.

ترجمه: "قېس بن یزید" د دۀ نه د دۀ اولاد روایت کړے دے، بې شکه دې رسول الله له د جرګې (وفد) سره راغلے وۀ. او بیا ئې اسلام راوړو او دې د دۀ د قوم سردار مقرر کړے شو. او د دۀ په سر ئې (یعنی رسول الله) لاس

[1] لکه د مسعودالحسن خان روهیله لنډه او جامع رساله "قیس پٹھان ایک تحقیقی مطالعہ" پبلشر افغان ریسرچ سنټر، لاهور

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

رانښکلو او دهٔ خپل قام ته په هغه غر د اسلام بلنه ورکړه چې نوم ئې سلمان غر دے.

دغه شان علامه ابن حجر عسقلانی هم په خپل تالیف "الاصابة فی تمیز الصحابه" کښې د قېس بن یزید ذکر په دې ټکو کړے دے. ترجمه "قېس ووئیل چې زهٔ د السبع په وادۍ کښې نبی صلی الله علیه والسلم ته جرګې (وفد) په شکل لاړم، بیا ما په هغوی باندې ایمان راوړو و د هغوی نه مې لاس نیوه وکړه. او هغوی زما د پاره یو خط اولیکلو او ما ته ئې امسا ډالۍ کړه. بیا زهٔ خپل قام ته راستون شوم او هغو ټولو ته مې د اسلام بلنه ورکړه او هغوی ټول په دې یو شو (یعنی په منلو) او په غر یو ځائے شو چې ورته سلمان وئیلی شی.[1]

امام بخاری په خپل "التاریخ الکبیر" کښې د قېس بن یزید د تذکرې په لړ کښې د هغوی د حضرت عبدالله ابن مسعود نه د سماع ذکر هم کړے دے[2].

د دې باندینی درې واړو اقتباساتو نه دا خبره په ښهٔ توګه په ډاګه کیږی چې د دې صحابی یعنی د قېس تعلق عجم سره وهٔ. د دوی د سیمې نوم کوه سلمان وهٔ. دوی په

[1] په حواله د مسعود الحسن خان روهیله مولف "قیس پتهان ایک تحقیقی مقاله

[2] په حواله د مسعود الحسن خان روهیله مولف "قیس پتهان ایک تحقیقی مقاله

دربار رسالت کښې د جرګې په شکل حاضری کړې وه. بیا د دربار رسالت نه دوی د رپی (بېرغ) یا امسا په درناوی سردار وټاکل شو. خو په دې قدروړ حوالو د بحث نه وړاندې به دا غوره وی چې مونږ د قېس په شجره څهٔ قدرې بحث لوستونکو ته پېرزو کړو.

په مخزن افغانی او د دې متبع مورخینو په تواریخو کښې د قېس شجره په لاندینی ډول ده. قېس بن عیص بن سلول بن عتبه بن نعیم بن مره بن جلندر بن سکندر بن رمان بن عنین بن مهلول بن شلم بن صلاح بن قارود بن عثم بن فهلول بن کرم بن عمال بن حذیفه بن منهال بن قېس بن عیلم بن اشموئل بن هارون بن قمرود بن ابی بن صهیب بن طلل بن لوی بن عامیل بن تارج بن ارزند بن مندول بن سلم بن افغنه بن ارمیابن سارول المقلب به ملک طالوت بن قیس بن عتبه بن عیص بن روئیل بن یهودا بن حضرت یعقوب

دا شجره د قېس نه تر حضرت یعقوب علیه السلام پورې په ۴۳ کړو / پورونو مشتمله ده. د علم الانساب تر مخې دا شجره د څوارلس سوو کالو نه تر شپاړس سوو کالو پورې بشپړه ده. په دې کښې ملک طالوت د یهودا له

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې شجره کښې د قېس د اولاد شجره دا رقمی نقل شوې ده:

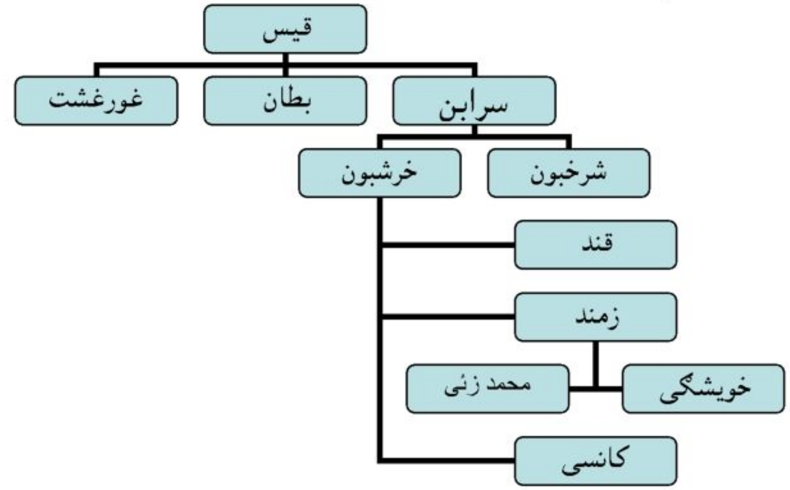

بطان: د فسانهٔ شاهان د مؤلف مطابق په لرغونه زمانه کښې د روه په وطن کښې د ګُمل درياب په غاړه د افغانانو درې وروڼه بتنی، سربنی او غورغوشتی اباد وهٔ. د دوی سردار بتن (بطان) وهٔ، او په وروڼو ئې واکمنی لرله[1].

په دې شجره او د مخزن افغانی په شجره کښې د قېس (عبدالرشيد) نه واخلې تر يعقوب عليه السلام پورې په بعضې پشتونو له ٤، ٦، ١٠، ١١، ٢٣، ٢٦، ٢٧، ٣٩، ٤٠ او په ٤١ کښې ښکاره توپير دے دا توپير بعضې

[1] فسانهٔ شاهان ژباړن مسعود الحسن روهیله صفحه ۸۲

اولاده بیان شوے دے. حالانکې هغه بن يمينی وهٔ. بله دا چې د دې شجرې په نومونو عربی اغيزې جوتی ښکاری.

خو د افغانانو خپل منځ کښې د مخزن افغانی شجره حتمی نهٔ ده. په دې لړ کښې نوری شجرې هم روايت شوی دی. لاندې مونږ د پښتنو د محمدزو قبيلې شجره لوستونکو ته وړاندې کوو.

قېس بن عيس بن سلول بن اتبا بن نعيم بن مارع بن جندر بن سکندر بن رحمان بن امين بن مالول بن شلم بن صالح بن کرود بن عظيم بن فهلول بن کرم بن محال بن حذيفه بن منهال بن قيس بن عالم بن شمائل بن هارون بن قمرود بن لاهن بن سليناب بن طوائل بن ليوی بن عامل بن تريج بن ارزند بن مندول بن مسالم بن افغانا بن ارميا بن سرول (طالوت) بن قيس بن مهائل بن اخنوج بن سروغ بن يهودا بن يعقوب.

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نومونو کښې د وېنا په اړه او بعضو کښې د تکی د ساخت په بنسټ دے.

په دې شجره کښې بېټ نیکهٔ بطان[1] لیکلی شوی دی. ورسره ئې بطان او غورغشت میرات بیان کړی دی. د سر بن په اولاد کښې ئې شرخبون میرات لیکلی دی.

د باندینی دوو شجرو نه علاوه د قېس عبدالرشید دریمه شجره هم محققینو[2] روایت کړې ده. چې هغه د قېس نه په بره لسمې کړۍ، پورې دلته راوړلې شی.

قېس (فطان) بن عیس بن سلول بن عتبه بن نعیم بن مارع بن جوزر بن سکندر بن رمان بن امین یا عمین یا عتیق

په دې شجره کښې د قېس د اولاد شجره په دې رقم راوړلې شوې ده.

قېس (فطان) ⇐ خالد ⇐ عررین ⇐ عبدالرحمان ⇐ عبدالعزیز یا ابو نصر ⇐ عبدالله ⇐ قیس(عبدالرشید)

[1] مؤلف د پټې خزانې د اسماعیل ولد بېټ سن حیات ۴۱۱ هـ روایت کړے دے.
[2] تاریخ نیازی قبائل. از محمد اقبال خان تاجه خیل

په دې شجره کښې قېس (فطان) او قیس عبدالرشید دوه جلا جلا مشران بیان شوی دی. د دواړو تر منځه پنځهٔ پشته دی.

صاحب د تاریخ نیازی قبائل د "پښتون ګائید"[1] په حواله نقل کړی دی. چې کله توما[2] رسول د تبلیغ په لړ کښې غور ته راورسېدو نو د عمومی دعوت نه پس دوی لاندینی څلور تنه ماذونان ټاکلی دی.

(۱) شمعون (۲) جدعون[3] (۳) کجین (٤) نعیم

د څېړن کارو تر مخې نعیم هم هغه دے چې په څلورمې پېړۍ کښې د قېس فطان وړ نیکهٔ لیکلی شوی دی. مونږ دا باندنی حقائق د نظر لاندې ساتو او بېرته قیس بن یزید پله راځو. دلته مونږ د هغه جوت روایت لیکل هم ضروری ګڼو د کومې ترمخې چې دربار رسالت ته د راغلی جرګې غړی د حضرت سلمان فارسی په وسیله د اعلان نبوت نه خبر شوی وو.

[1] مؤلف پادری التربحواله تاریخ نیازی قبائل
[2] د توما رسول قبر په میلاپور (مدراس انډیا) کښې دے. د تومارسول غور ته د راتلو نه دا خبره په ډاګه کیږی چې دلته اسرائیلیان مېشته وو. لکه چې ابن بطوطه په خپله سفرنامه کښې د کنجی ګری (بنګلور) په بابله لیکی چې دلته یهود د پخوا وختونو راسې اباد راروان دی، د دې خلقو د اصلاح د پاره توما حواری په ۵۲ء کښې دلته راغلے وه. (اژرجان)
[3] د دې عبرانی نوم معنٰی شکرګزارده. دا نوم په سلاطین 1، ب1 اية 13 او نحمیاه ب7 اية 3 کښې راغلی دے.

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یو قول تر مخې دا جرګه څوارلسو سورو د بل قول تر مخې د ثلوېښتو سورو او د دریمې وینا تر مخې د دوه اویا سورو وه. بل طرف ته اخوند درویزه روایت کوی چې دا جرګه د قام په اوویا مشرانو مشتمله وه. دغه شان د دې جرګې د ستر مشر نوم اشجع هم روایت شوے دے.

د قېس پټهان مؤلف[1] د اسماء الرجال د ګڼو روایاتو په رڼا کښې د قېس بن یزید شجره دا رقمی لیکلې ده.

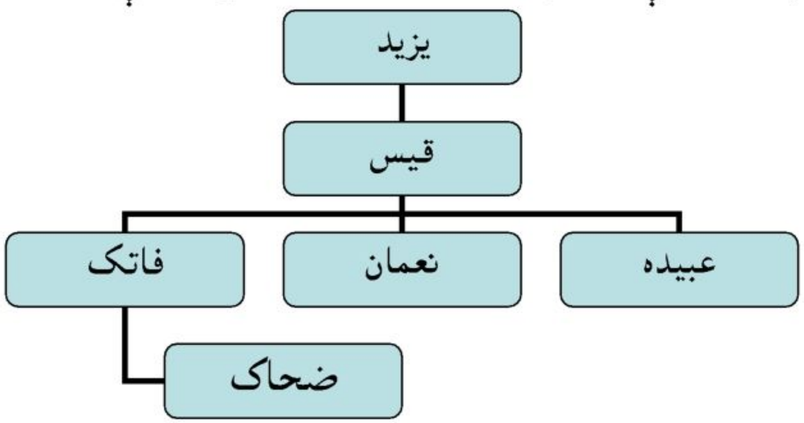

دا خو وۀ د قېس په بابله د مختلفو روایاتو وئینه (تذکره) خو تر څو چې د افغانانو د اسلام د راوړلو خبره ده. په دې لړ کښې یو بل روایت هم بیان شوے دے. د "پټه خزانه" مؤلف د کلید کامرانی نومی کتاب په حواله د شیخ احمد بن سعید لودهی د تاریخ نه نقل کړی دی چې

1 مسعودالحسن خان روهیله.

"شیخ رضی لودهی د شیخ حمید لودهی وراره وۀ. چې کله حمید لودهی د ملتان واکمن شو نو رضی لودهی ئې پښتونخوا ته ولیږلو چې د غرو خلقو ته د اسلام بلنه ورکړی".

اوس مونږ د دې ټول بحث د تضادونو، توپیرونو او د روایاتو په مختلفو طریقو سره د سماع بېلونه (تجزیه) کوو. او په دې ټولو تضاداتو کښې د تطبیق هڅه کوو.

(۱) د ټولو نه وړومبې خبره خو دا ده چې دا ضروری نۀ ده چې قیس بن عیص او قیس بن یزید د یو سړی نومونه وی. کیدی شی چې دواړه د یوې جرګې دوه نوموړی مشران وی ځکه چې د اخوند درویزه د روایت تر مخې دربار رسالت ته راغلی جرګه په اویا قامی مشرانو مشتمله وه.

(۲) د پښتنو په ټولو قبیلو کښې د پخوا نه دا دستور راروان دے چې د بعضو خلقو د خپل نوم نه علاوه هم څو څو نومونه وی. دا نومونه کله کنیت کله لقب او کله د یو وصف یعنی عادت له کبله اینښودی شوی وی. دغه شان د یوې سیمې سره له تعلق، کسب او نیازبین والی (اکلوتا) له کبله هم د بعضو خلقو ګڼ نومونه وی.

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳) په دربار رسالت کښې د حاضرې جرګې د ستر مشر نوم د قېس[1] نه علاوه اشجع هم روایت شوے دے. دا یو خالص عربی نوم دے. چې اسم تفضیل د. کیدی شی دا د قېس لقب وی. دغه شان اشجع د افغانانو د جرګې په عربستان کښې بدرګه هم کیدے شی. ولې د روایت د ساده مفهوم سره سم اشجع د قېس په شانی د جرګې یو نوموړے غړے وۀ. دلته مونږ د هغه قامی یادونې (روایت) څرګندونه ضروری ګڼو چې د رسول پاک د عمر د اخری کلونو په مهال پښتانۀ د ایرانیانو سره په مبارزو بوخت وو.

(٤) تر څو چې د قیس فطان یا بطان نه د قیس عبدالرشید پورې د شجرې تعلق دے. دا قیاس ته زیاته ورته او حقیقت سره سمه ده. د دې نه مونږ ته د "پټه خزانه" د بعضو روایاتو د رښتیا اتقان هم تر لاسه کیږی. ځکه چې په دې کښې د شرخبون بن سربن د ځیګنې کال ۳۰۵ھ او تلین ٤۱۱ھ لیکلی شوے دے.

(۵) په بعضو شجرو کښې د غورغشت او بیټ په بابله د میرات یادونه (روایت) دغه شان د سربن په اولاد کښې د شرخبون په بابله د میرات یادونه مونږ ته د افغانانو په

[1] د پوهاند عبدالحی حبیبی صېب د څېړنې تر مخې قېس په اصل کښې د پښتو ژبې کېس دے چې د کندهاری وېنا سره اړه لری. معنی ئې فهیم او صاحب بصیرت ده. په دریاب لغت کښې دا اسم مذکر لیکلے شوے دے چې معنی ئې عزت، ابرو، پت ده.

Pukhto.Net

مینځ کښې زړی میرخمنې په نخښنه کوی. دا بدې به زیاترې د قبیلو په ذیلی خیلونو کښې وې. د دې بنیادی وجه دا ده چې د افغانانو په خپل منځ کښې تربورولی زیاترې د تاوۀ تریخوالی باعث ګرځی. د بده مرغه افغانانو کښې د دې تکی تش نوم هم د بغض او دښمنۍ علامه ګرځېدلې ده.

(٦) د عام یادونې تر مخې افغانانو ته د بعثت نبوی خبرتیا د خالد بن ولید په وسیله شوې وه. خو په بلې یادونې کښې دا زیرې دوی ته حضرت سلمان فارسی کړے وۀ. دا یادونه قیاس ته زیاته ورته ده. خو د وړومبنۍ یادونې په لړ کښې دا حقیقت د نظر وړاندې لرل پکار دی. چې قریش د خپل وخت نوموړی سوداګر وۀ. د دوی تجارتی اړیکی د فارس او د روم سره وې. بلې خوا ته زمونږ دا دریځ دے چې افغانان اسرائیلیان دی او دغې نوم سره د سوداګرۍ تکی د وړومبۍ ورځې نه تړلے راروان دے. په داسې حال کښې مونږ د خالد بن ولید په وسیله افغانانو ته د بعثت نبوی د خبرتیا تصور کولے شو. د راجح روایت تر مخې حضرت خالد قریش وۀ. په بعضو افغانی تاریخونو کښې چې د ستاسو کومه اسرائیلی شجره لیکلې شوې ده د هغې تصدیق یا تائید د مکملی څېړنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصل کښې دا شجره مونږ ته هغه عربي خيلونه په ګوته کوی چې د مختلفو وجوهاتو له کبله د افغانيت په رنګ کښې رنګ شوی دی. دې شجره کښې مېرمن سارا د بطان ټبر ليکلې شوې ده.

(۷) تر څو چې د پټې خزانې د روايت په اړه خبره ده دا په ګڼو حوالو سره ځان له او جوت دے. په ظاهره دا روايت د قيس د روايت نه په غندنه ښکاری. خو په اصل کښې داسې نۀ ده. په دې لړ کښې مونږ ته د ټولو نه وړومبے دا حقيقت منل پکار دی چې قيس د ټولو افغانانو نيکۀ نۀ وۀ[1] خو د خپلې زمانې په ټولو افغانانو کښې سر لوړ رتبه ضرور وۀ. د اخونددرويزه مطابق دربار رسالت ته د راغلې جرګې غړی اويا(۷۰) ملکانان وو. چې ظاهره ده دا به د خپل خېل يا قبيلې مشران وو. دغه شان په افغانی تواريخو کښې د پښتنو د ذيلی خېلونو شمېر په لاندينی ډول دے.

(۱) کړلانی ۱۲۰ (۲) سړبنی ۱۰۵ (۳) غورغشتی ۹۵ (۴) بيټنی ۷۷

(۸) اګرچې د يو اسرائيلی قام په حيث، افغانانو د خپل وړنيکانو دينی دندی تر يو وخته د بې کوره اوسېدو له

[1] د دې دريخ اظهار روښن خان هم کړے دے.

او بېلوني (تجزيې) نه پس کېږي شي. دا شجره بعضو کتابونو کښې په لاندينی شکل نقل شوې ده.

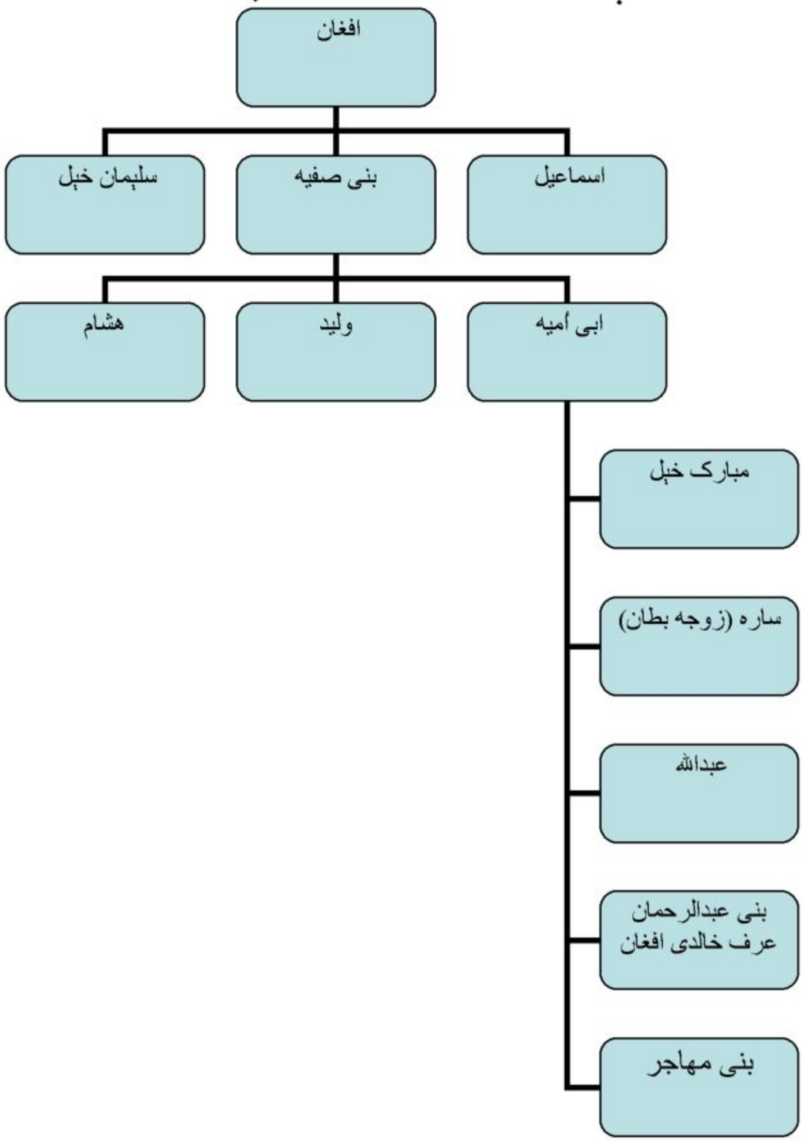

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

کبله پرېښې وې خو د توحید اغېزې د دې قام په نفسیاتو او دود دستور په هره زمانه کښې پاتې شوې وې. په دې وجه مونږ وئیلی شو چې د دربار رسالت نه د راغلی جرګې د برکاتو په وجه زیاترو افغانانو اسلام راوړے وۀ. خو بعضو قبیلو او خېلونو د عقیدې له یوشان والی له کبله کۀ څۀ هم د دغه دین په ډاډ غندنه نۀ وه کړې خو قبلوۀ لو کښې ئې وخت ضرور اغستې وۀ.

دا توقف بیا د شیخ حمید لودی[1] په تبلیغی هڅو او وروستو د محمودغزنوی د واکمنۍ له کبله په پوره توګه له منځه تلے وۀ. په دې لړ کښې مونږ د کتړ قبیلې نوم اغستے شو، چې دا یوه افغانۍ قبیله ده، خو د محمود غزنوی په وخت کښې د اسلام راوړلو له کبله په اعوانړ[2] قامیت کښې شمېرلی شی. دوېم بېلګی ئې نون ولد ینی ولد دانی دے. اوس دا قبیله له راجپوت[3] قبائلو نه شمېرلی شی. دغه شان په لرغونی ورځو کښې ډېرې افغانې قبیلې د پښتونولۍ له ولقې نه وتلی او په غېر

---

[1] ۳۷۳هـ

[2] اعوانړ د ګډو نسلون د غنډ نوم دے. دې غونډ د اعوانړ قامیت تشکیل کړے دے. دا هغه نسلونه دی چې د کابل له خوا د راغلی اسلامی غورځنګونو مرستې ئې کړې وې.

[3] د راجپوت تصور په اتمه صدی عیسوی کښې هغه وخت رابرسېره شو چې کله هندومت ته د خپل مذهب د بقا د پاره د ساتندویو اړتیا پېښه شوه. دا یو خونده ور حقیقت دے چې هم دغه قبیلې به د راجپوت جوړېدو نه مخکښې مذهباً میلچهـ ګڼلې شوې.

افغان قبائلو کښې جذب شوی دی. لکه د دړاوړ بروهیانو رئیسانۍ قبیله له اصله سپین ترین دی یا د بلوچو مینګل قبیله چې په اصل زیړ ترین دی. دغه حال د لنګا او تهمن قبیلو دے په دوی کښې بعضې قبائل د غزنوی لښکرو په ضد د انندپال او جے پال د لښکرو ملا تړ وو.

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویمه برخه

څنګه چې مونږ په وړومبۍ برخه کښې د پښتنو د نسلی څېړنې په لړ کښې د مختلفو وړاندېزونو جاج واغستو او ورسره مو د پښتو ژبې په بابله یو غېر جانبداره رائې ویونکو ته وړاندې کړه. دلته مونږ یو وار ئې بیا د خپل دې دلیل اعاده کوو. چې کله اسرائیلی قبائل د آشوریانو او بابلیانو د واکمنو په مهال د بې کوره کېدو نه پس د مادیانو په سیمو کښې مېشته شوی وو. نو د هغه وخت د لویو ژبو په بنسټ ئې یوه نوې ژبه وضع کړې وه.

د نومیالی ژب پوهان میکسی مولر په خیال "له سنسکرت څخه هم د مخه یوه زړه ژبه موجوده وه چې ادې ته پکښې مویر (Moer) وئیلی کېدهٔ. دا ژبه د ټولو اندوآریائی ژبو مور وه"

دغه شان مدهیه په سنسکرت کښې د (ملا) په معنی ده. د دې کلمی دویمه لاژمی معنی منځنۍ او متوسط کیږی ځکه چې ملا هم د وجود منځنۍ برخه ده.[1]

دا کلمه د انګرېزی د مډ (Mid) سره هم ارتباط لری په دې حساب مونږ میدی (مادی) ژبې منځنۍ او متوسط ژبې بولو دا هغه ژبې دی چې د ایرانی او هندی (پارسیک او هندیک) تر منځه وئیلی کېدې. لکه په مادی ژبه کښې به

[1] په حواله د صدیق الله ریښتین صاحب

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

سپې ته سپاکه وئیلی کېدهٔ، دغه شان "موير" سره نزدې کلمه نن صرف په پښتو کښې د مور په شکل پاتې ده.[1]
دا حقيقت د پښتو ژبې د پاره د وياړ باعث دے. چې دې ژبې بې د څهٔ توپيره د آريک ژبو په څنګ ټولو لرغونی ژبو له په خپل لمن کښې ځاے ورکړے دے. کهٔ هغهٔ د لرغونی سامی ژبو کلمې دی کهٔ د دړاوړی او کهٔ د لرغونی ترکی.
اوس مونږ د دې ژبو يوه لنډه پېژندګله قلم ته سپارو.

سومیری:

دا ژبه د دجلې او فرات په کڅو کښې اندازاً ٤٠٠٠ق م وړاندې زېږېدلې وه. دا د اهل سومير قامی ژبه وه. څېړن کارو تر دې وخته د دې ژبې اصل نهٔ دی ترلاسه کړی. اګرچې دا د يورال ـ آلټک (Ural-Altaic)[2] ژبو سره څهٔ قدرې لنډې اړيکې لری خو دا کافی نهٔ شی ګڼلی دغه شانی دا د ژبو د قواعدوضوابطو په لړ کښې سامی او انډويورپی ژبو سره هم سمے نهٔ لری. هم له دې وجې دا د ژبو دتېرونو نه ځان له يو منفرد حېثيت لری.

[1] په حواله د صديق الله ريښتين صاحب
[2] دې کښې ترکيزی، دړاوړی، براهوی او بانټوا وغېره ژبې شامل ګڼلی شی. (Turkic)

کله چې اکاديانو د سوميريانو سره ثقافتی اړيکی سېوا کړی نو اندازاً ٣٠٠٠ ق م اکادی ژبې د سوميری ځاے اونيولو. په دغه مهال دا ژبه (سوميری) د ژوند په خاص اړخونو لکه تر مذهبی رسوماتو محدوده پاتې شوه. د څېړن کارو په خيال د ليکلو فن د سوميريانو ايجاد دے.

ګيلکی:

دا ژبه د قطبی غربی ايرانی ژبو ولقې سره اړوند لری. چې دا وخت په ګيلان ولايت (ايران) کښې وئيلی شی. ګيلکی په درې وېنا ګانو کښې وېشلې ده. دا ژبه معياری فارسی سره د ګرامر په لحاظ څهٔ قدرې توپير هم لری. پخوانو ليکوالو دا ژبه په تبرې ياده کړې ده. د نورو ايرانی ژبو په نسبت دا د پښتو سره زيات يو والے لری.

آزربائی جان:

د ژبه د ترکک (Turkic) ټبر قطبی څانګې سره اړوند لری. په خپل کور دا په پنځو څانګو وېش ده. آزربائی جائی قطبی، آزربائی جائی سئيلی، کاشکی (ايران)، خلج (ايران) سلجوق (ايران)
دا د آزربائی جان (وطن) اکثريتی ژبه ده.

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري:

د دې ژبې بل نوم محلي دی. دا لرغونې ژبه په همدان کښې وئيلی کېده. چې د ماديانو د ژبې سره ئې اړوند لرلو.

فارسي:

دا د پرسا (Parswa) قبيلي قامي ژبه وه. دې قبيلې په ايران باندې د 550 نه تر 330 ق م پورې واکنی کړې وه. د دې ژبې تعلق د انډوايراني ټبر سره دی. دا د لرغونې ايراني ژبو د دوو برخو نه دوېمه برخه ده. چې وړومبی برخه ئې اوستا ده. لرغونې فارسي د هنحامنشيانو دولتي ژبه وه. چې د 600 ق م نه تر 300 ق م پورې واکمنې دوام لرلو.

اوستا:

دا د مشرقي ايراني خاندان سره تعلق لري. په مخکنی وختونو کښې دا ژبه د اراکوسيا (سيستان) باختر، ګدروشيا (بلوچستان) وغېره علاقو ژبه وه. اوس د مجوسيانو مذهبي ژبه ده. دا د قديمي ايراني ژبو سره ربط لري. چې اندازاً تر 1400 ق م لرغونه ده.

سنسکرت:

دا کلمه په اصل کښې سمسکرته (Samskrta) ده چې معنی ئې سمې خبرې دی. په دې لحاظ دا ټکی په پښتو کښې سمې کړتی دی، چې بېخی يو شان معنی لري. د دې ژبې لرغونتوب 1500 ق م بيانيږي. اګرچې د دې ژبې اړوند د انډوآرين ټبر سره بيانيږي خو د ساخت په لحاظ ځان له حېثيت لري. د سنسکرت، اوستا ژبې سره نزدې اړيکی دی. په ويدک سنسکرت کښې د هندو مت مذهبی صحيفې ليکلی شوی دی، چې د ټولو نه زوړ شکل ئې رګويدا دی. د دې ژبې صرفي، نحوي قواعد پانينی مرتب کړی وو.

ميدي:

دا يوه لرغونې ايرانې ژبه ده چې د شمال مغربي ايراني ذيلي ټبر سره اړوند لري. په دې کښې آزري، ځاځکی، مازندراني، ګيلکی، کردي او بلوچې ژبې شامل دی.

براهوي:

دا ژبه د دړواړي ټبر سره اړوند لري. چې د پاکستان په بلوچستان صوبه او د افغانستان په کندهار ولايت او د ايران په سيستان ولايت کښې وئيلی شی. د براهويانو مينګل، رئيسائی او د دهوار ټبر يوسف زئی په خونه افغانان دی.

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

سندهي:

د نوی څېړنو تر مخې دا ژبه د سنسکرت نه لرغونه ده. چې د راجح قول مطابق دا د ډارډک ډلې د کشمیرۍ او لهندا ژبو سره زیات نزدېوالے لری. دا ژبه د پاکستان په صوبه سندهـ او بلوچستان کښې او د انډیا په راجهستان، ګجرات، مهاراشټر او ممبۍ په سیمو کښې وئیلی شی.

سامی:

د ژبو دا ټبر هم لکه د انډو یورپی ټبر په شان په ګڼو ژبو مشتمل دے. چې د ایفروایشیاټک ټبر په نوم پېژندلی شی. چې پکښې اکادی، عبرانی، آرامی، قبطی، ایتهوپیائی، فینیقی او عربی ژبې د یادولو وړ دی. اکادی هغه ژبه ده چې د سومیرۍ ځاے ئې نیولے وهٔ. عبرانی د اسرائیلیانو قامی ژبه ده. آرامی د خپل وخت د لیک لوست په حواله نامتو ژبه وه. د هغه وخت ګڼو متمدنو قامونو به خپلې ژبې په آرامی خط کښې لیکلی. قبطی د فراعینو مصریانو قامی ژبه وه. عربی د نن وخت د متمدنه دنیا په لویه برخه وئیلی شی. دا داسې ژبه ده چې پکښې د انجذاب او پرمختګ پراخه صلاحیتونه موجود دی. هم په دې وجه ئې د لیک لوست په حواله سره د دنیا په ګڼو ژبو جوتی اغیزې غورزولی دی.

Pukhto.Net

اوس مونږ د پښتو ژبې د دنیا د نورو ژبو سره روابطې جدول لوستونکو ته وړاندې کوو.

پښتو	دراوړی (ټبر)	نوعه	پشتو لفظ کا مفہوم
بدی	بدی	براهوی	دشمنی
بدل	بدل	براهوی	
ډُزې	ډزی	براهوی	جھوٹ بات
ډنګ	ډنګ	براهوی	سُرنا
بېړۍ	بیړے	براهوی	کشتی
دلاسه	دلاسه	براهوی	حوصلہ دینا
دیګ	دیګ	براهوی	
دود	دود	براهوی	رواج
دروازه	دروازه	براهوی	
ډُړا	دُړ	براهوی	ڈھول
دنګ	دنګ	براهوی	لمبا
اروا	اروا	براهوی	روح
دېوال	دیوال	براهوی	دیوار
ازار	ازار	براهوی	پریشان / مسائل
بندی	بندی	براهوی	قیدی

(c) ketabton.com: The Digital Library

چاکو	چاکو	براهوی	چاقو
ډنډ	ډنډ	براهوی	جھیل
ډنډ	ډنډ	براهوی	جرمانہ
دروغ	دروغ	براهوی	جھوٹ
دریغه	دریغ	براهوی	کلمہ تاسف، صرفہ

پښتو	دراوړی (تبر)	نوعه	پشتو لفظ کا مفہوم
چا	چا	سندھی	ضمیر استفہام
ډیوا	ډیو	سندھی	دیا
برمانړو	مانړو	سندھی	آدمی
وده	ودھ	سندھی	بڑھوتری
تبر	تبر	سندھی	کلہاڑی
تپوس	تپوس	سندھی	عیادت
تورزن	تورزن	سندھی	بہادر
سپک	سیپک	سندھی	ہلکا
ډنډ	ډنډ	سندھی	جرمانہ
جوتھ	جوٹھ	سندھی	پس خوردہ
داړه	داړو	سندھی	رہزنی
نغاره	نغارو	سندھی	نقارہ

ناجوړه	ناجوړو	سندھی	بیمار
کپړۍ	کوپارو	سندھی	کوپڑی

پښتو	سومیری	معنی	پشتو لفظ کا مفہوم
تهٔ	ATTA	تم	مفرد کا مخاطب ضمیر
ګګ	Gagu	عمارت	بھڑوں کا چھتہ
زوی	Zu	بدن کا میل کچیل	پیپ
زر زر	Zamar Zamar	اچانک، جلدی، فوراً	
ځمن	Zamanu	دشمن	
زابل	Zabbilu	رکاوٹ	نام
ژوب	Zuabu	دریا	تر، نم، زیم
زیړی	Zayeru	گالی، بددلی	
زیرانی	Zayiranu	دشمنی، مخالف	
وار اوکه	Warka	بعد میں	
اودهٔ شو	Udesu	تنہا اکیلا	خواب کی حالت میں بھی انسان اکیلا ہو جاتا ہے

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوم	Ummu	بخار، گرمی، حرارت	کچه، خام
ائبا	Usu	باهر نکلنا، فرار هونا	فرار
ترل	Utaru	سلائی کرنا، اکھٹا کرنا	
اُور	rru	روشنی، دن	
تل	Tal	دانشمند، درخشاں	همیشه
کدہن	Kud/hu	وسائل، اسباب	سامان، عیالدار
مونږ	Me	هم	
ګُور	Gur	بڑا	سیال، همسر،
باؤ	Bau	وه عورت جو مردے کو واپس زنده کرتی ہے	خیالی بلا
ګد	Gud	Strong Bull	بھیڑ
اوګئ	Uggae	موت کا فرشته	جگه کا نام
ځل	Zall-be	روشنی	روشن، چمک
سر	Sur	چوٹی	پہلا، چوٹی، طرف
څهٔ	Sa	What	پشتو میں فقرے کے ابتدا میں آتا ہے۔

کُرم	Kurum	Grand	جگه کا نام
الوتل	Alluttu	آسمان، فلکیات	هوا میں اُڑنا
اسمار	Asmaru	اسلحه برائے جنگ	نوم
کلے	Kili	جائے محبوس	چند گھروں پر مشتمل آبادی
ایله	ela	Apart from	اتنا، تھوڑا، قید سے خلاصی
ګډ	Gadu	کے ساتھ	باهم مشترک
خیرل	Seru	میدان جنگ	چھیڑنا
هلک	Alik Maspartu	ایجنٹ، نمائنده	لڑکا
هلک	Alik Seru	فوج، ملٹری	لڑکا
زوزاد	ZuZu	سومیری کرنسی کا آدھا	نسل، اولاد
زمبور	Zumboo	مکھی	سرخ مکھی
تکل	Takalu	حوصله	تلاش
اتل	Etlu	جنگجو	بهادر
اړم	Arrammu	Ramp (UK) A raised Strip	

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډاکو	Daku	Kill	ڈاکو
هسه	Hasa-u	بے عزتی کرنا	ارادہ
سم سره	Sum_serru	Plant Snake	

پښتو	سامي (عبر)	نوعه	پشتو لفظ کا مفہوم
پټ	پتهوم	قبطي	گودام
رژه	الرز	عربي	چاول
اله	الِه	عربي	کلمہ تعجب
ها (هغه)	ها (هذا)	عربي	مشارالیہ کے تعین کیلئے اسم اشارے کا کلمہ لاحقہ
شلم	Shulm	اکادي	صحت
بولاق	بولاق	قبطي	شہر کا نام
بی له	Bala	اکادي	کے بغیر
بی له	Bila	عربي	کے بغیر
خوړ	خور	عربي	نہر
ځلمی	زلمي	عربي (شامي)	جوان
طبخي، تبخي	طباخ	عربي	توا

جینی	جن	عربي	پوشیدا
مه	مه	عربي	کلمہ نہی
واک	واق	عربي	اختیار
اتمان (نوم)	عثمان	عربي	معرب شکل
پړق	برق	عربي	روشنی، چمک
باو	بووبا	قبطي د مصریانو په عقیده د مرګ نه پس د انسان همزاد	بچوں کے ڈرانے کیلئے تصوراتی بلا
نا (ونه، دینه) ترنم	نون (ترنم)	عربي	حروف ترنم
غدو	عدو	عربي	ڈاکو
زرغا	زرع	عربي	تروتازہ
مالوچ	محلوج	عربي	کپاس
جونا (جوناخیل)	جونا (نوم)	عبراني	یونس کا عبرانی نام
ایتمر	ایتمر (نوم)	عبراني	ایتمر خیل
امیل	امیل (نوم)	عبراني	نام

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

له	لے	عبرانی	حرف جر
یشول	مبوشل	عبرانی	ابالنا
درک	درک	عبرانی	معلوم کرنا
میزر	میزران	عبرانی چٹائی	دوپٹے، چادر، وہ پودا جس کے پتوں سے چٹائیاں بُنی جاتی ہیں۔
کوم	کما	عبرانی	کون / کس
لامبل	لمبیتا	عبرانی	نہانا
تیمر (نوم)	تمر (نوم)	عبرانی	نام
ارنیے	ارن	اکادی جرم، گناه	لالچی
شر	شر	اکادی هوا (باد)	ہوا میں تیر کے گزرنے کی اواز
څهٔ	Su	اکادی/عبرانی Which, That, The one of	کون، جنہیں
کودی	کدورو	اکادی	بڑا بیٹا
کریکی	کِر، کِری	اکادی	غلہ رکھنے کا کمرہ

		باغ، باغیچه	
سرے	Sarru	اکادی بادشاه	مرد
خارم	نتسارم	اکادی رکھنا، حفاظت کرنا	لفظاً اور معناً ہم معنی ہیں
پہ شا	پشاتم	اکادی مٹانا	بھول، پیچھے
بطه	Bato	سریانی	بطخ
ببر	Bebro	سریانی	شیر
بیش	Bisho	سریانی	بُرا (صفت)
بوزغلی	Bozar'e	سریانی	تخم
باز	Bazo	سریانی	شاہین
برګه	Burgo	سریانی	مینار
سم	Sem	سریانی	دایاں، سیدھا
ځمن	Dijmin	سریانی	دشمن
درمان	Darmono	سریانی	طبی دوائی
دستور	Dastur	سریانی	قانون، رواج
ای	e	سریانی	ہاں
ګازره	Gizaro	سریانی	گاجر

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

موسم	سریانی	Hawa	هوا
قبیلے کی ذیلی شاخ	سریانی طاقت	Khaylo	خیل
دور	سریانی باہر	Larwar	لرې
چاول	سریانی	Rezo	رژه
شال	سریانی	Shalo	شال
اور	سریانی	W	و
یا	سریانی	Ya	یا
لڑکی	سریانی بیوی، عورت	Zhinkike	جینکۍ
جوان	سریانی خاوند، مرد	Zlam	ځلمی
ساتھ، میں، کی طرف سے	سریانی	B	ب (بې)
بہادر	سریانی لڑکا	Yala	یل
نسل	سریانی سکہ	Zuzu	زوزاد
دیکھنا	سریانی (کتاب)	Katwa	کتل
زیادہ	سریانی	Zid	زیات

پشتو لفظ کا مفہوم	نوعه	یورپی (تہر)	پښتو
یکجا، بار، وہ وزن جسے یا جانور اٹھائے، بوجھ	انگلش An amount of money that is collected and kept for a particular purpose	فنډ	پنډ
آٹا پیسنے کا دستی آلہ	انگلش	مشین	مېچن
جائزہ، مشاہدہ	انگلش	جج	جاج
ارہٹ	انگلش	ایریگیشن	ارټ
دیوار	انگلش	وال	دیوال
شادی	انگلش	Wedd	واده
قانون، راستہ	انگلش	لاء	لار
آسمانی بجلی	انگلش	تندر	تندر
مثال کے طور پر	انگلش	لائک	لکه
انڈا	انگلش	اِگ Egg	اګۍ
اُمیدوار	انگلش	Heal	هیلن

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

(صفت)			To make someone who is ill become healthy again, specially by prayers
سپیلنۍ	سپل Spell	انګلش خاص الفاظ یا اعمال سے فرد، حالات، ماحول پر اثر ڈالنا،	ہرمل
لیوهٔ	Leo	انګلش	شیر
ستر	ستراپ	یونانی گورنر	بڑا
ملغلره	Margaritari	یونانی	موتی
ستوری	Asteri	یونانی	ستارہ
پرون	Paron	یونانی، حال	کل (گزشتہ دن)

پښتو	ترکی (تہبر)	نوعه	پشتو لفظ کا مفہوم
زئی	زو	چینی	بیٹا، خاندان
پوزه	پزه	چینی	ناک
اشر	اشر	ترکی	کھیتی باڑی میں باہمی تعاون
اولس	اولس	ترکی	عوام
بیرغ	بیرغ	ترکی	جھنڈا
برمته	برمته	ترکی	غصب کرنا
یرغل	یرغل	ترکی	حملہ
زرغونه	زرغونه	ترکی	سبزہ، کھلنا
اورته	اورت	آزربائی جانی	عورت
بختور	بختور	آزربائی جانی	خوش بخت
بدرګه	بدرګه	آزربائی جانی	بدرقہ
بولګه	برګه	آزربائی جانی	نشانی
بوخخه	بوخچا	آزربائی جانی	لحاف
توت	توت	آزربائی جانی	شیشم
توتی	توتی	آزربائی جانی	طوطی
تاووس	تاووس	آزربائی جانی	طاؤس

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

تلوسه	تلواسه	آزربائی جانی	عجله
تمبل	تمبل	آزربائی جانی	سست
تالان	تالان	آزربائی جانی	غارت
پوک	پوک	آزربائی جانی	کھوکھلا، احمق
پیاله	پیاله	آزربائی جانی	
درزی	درزی	آزربائی جانی	خیاط
سابون	سابون	آزربائی جانی	صابون
چینار	چینار	آزربائی جانی	چنار
ګلاپ	ګولاپ	آزربائی جانی	گلاب

پښتو	ایرانی (تبر)	نوعه	پشتو لفظ کا مفہوم
بل	بلکه	ګیلکی	شعله
جد	جد	ګیلکی	خندق
کرک	کرک	ګیلکی	بٹیر
سره مل	سرمال	ګیلکی	ہمسر
مور	مار	ګیلکی	ماں
بنوشه	ونوشه	ګیلکی	بنفشه (پودا)
کونځله	کنجی	ګیلکی	نباتاتی دانے

درزی	درزمون	ګیلکی	خیاط، درزی
وهه	وا	ګیلکی	باد
ورون	رون	ګیلکی	ران
زوم	زوما	ګیلکی	داماد
کوتر	کوتره	ګیلکی	کبوتر
ګازره	ګزر	ګیلکی	گاجر
للمه	لیلم	ګیلکی	بارانی زمین
وریت	یوریشت	ګیلکی	بریان
وابنه	واش	ګیلکی	علف
واوره	ورف	ګیلکی	برف
ویښ	ویشار	ګیلکی	بیدار
غټ	ګټ	ګیلکی	بزرگ، عمر رسیده
وړم	ورمه	ګیلکی	ساتھ لے چلنا
وینم	وینم	لری / محلی	دیکھنے کے مصدر سے فعل حال ہے
تلوسه	تلوسه	لری / محلی	بے قراری
اوښکې	اوش	لری / محلی	اشک
مکړه	مکره	لری / محلی	کرنا کے مصدر سے امر نہی ہے

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوخ	لوط	لری / محلی	ننگا
کړے	کری	لری / محلی	کرنا کے مصدر سے حال مخاطب کا فعل
خونه	خون	لری / محلی	خون
مینه	مون	لری / محلی	پیار، محبت
تهٔ	تهٔ	لری / محلی	صیغہ مخاطب، آپ ، تم
کړم	کرم	لری / محلی	کرنا کے مصدر سے حال متکلم
مهٔ کوه	مکه	لری / محلی	امر نہی

پښتو	سنسکرت	پشتو لفظ کا مفہوم
لیور	دیور	دیور
زوم	جاماتر	زرماتر
مخ	مکهړا.مکهـ	چہرا
څانګه	شاکها	شاخ
ورځ	روج	روز
شپه	شپا	شب
میاشت	ماس	ماہ

زمکه، لته	جماکه	زمین
ژبه	جبیها	زبان
سپین	سپیتا	سفید
شړشم،غندل	سرشپ	سرسوں
موټي	متهہ ، مشت	مشت
نوک	نکهہ	ناخن
تنده	ترشتا	تشنگی
څکل	چهکنا	چکھنا
اس	اشو	اسپ (گھوڑا)

پښتو	اویستا	پشتو لفظ کا مفہوم
اسره	آسره	اُمید
پیرے	پیریکا	جن، بھوت
اس	اسپ	گھوڑا
باران	باران	بارش
اوښکې	اشک	آنسو
برخه	بهره، برخ	حصہ
خم	خم	خم
ماستهٔ	ماست	دہی

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اژدها	اژدر	اژدہا
شرشم	شرشف	سرسوں
اوبهٔ	آب	پانی
خر	خر	گدھا
مابنام	شام	شام
پښتو	فارسی	پشتو لفظ کا مفہوم
پيغور	پیغار	طعنہ
پلمه	پلمه	عذر، مکر، فریب
تک تور	تاروتار	اندھیرا
تلوسه	تلواسه	بے قراری
تغاره	تغار	تغار
تندر	تندر	آسمانی بجلی
دروغ	دروغ	جھوٹ
ملخ	ملخ	ٹڈی
زنه	زنخ	توڑی
برمه	برمه	اسم آلہ
برخه	برخ	حصہ
تس	تس	اسم صوت
پيغله	پیغله	دوشیزہ

څاښت	چاشت	چاشت
پلندر	پدندر	سوتیلا باپ
رښتیا	راست	سچ
مار	مار	سانپ
ږلۍ	ژاله	ژالہ باری

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اوېستا او سنسکرت سره متقابل د پښتو ژبې منفرد تک لاره

پښتو	اوېستا	سنسکرت	پشتو لفظ کا مفہوم
لېور	ایور	سنسکرت	دیور
سخر	هوسر،خسر	سوسر	سُسر
زوم	زرماتر	جاماتر	داماد
مخ	رُخ	مکهه مکهړا	چہرہ
غوږ	گوش	کرنه	کان
اور	انگار، آتش، آتهر	اگنی، آگ	آگ
څانگه	شاکها	شاخ	شاخ
خر	خر	کهر	گدھا
زنگون	زانو	جانو	گھُٹنا
ورځ	روز	روج	دن
میاشت	ماه	ماس	مہینہ
څرم	چرم، چام	چرم،چمړا	چمڑا
سپین	سپتا	سپیتا	سفید
غر	گیری	گیری	پہاڑ

Pukhto.Net

څنگل	بازو	باهو	بازو
ماښام	شام	شام	شام
غنم	گندم	گودهوم	گندم
ښهٔ	خوب	شبهه	اچھا،خوب
کر، کرنه	کشت، کاشت	کرشتی	کاشت
سل	صد	شو، سو	سو(عدد)
غریوے	گریو	گریوا	
خواښې	خوش دامن	ساس	ساس
لوشل	دوشیدن	دوهنا	دوھنا
څکل	چشیدن		چکھنا
ورېدل	باریدن		برسنا
گړېدل	غریدن	گرجنا	گرجنا
څاښت	چاشت		چاشت
پلندر	پدندر		سوتیلا باپ
زنه	زنخ		توڑھی
رښتیا	راست		سچ
شودهٔ، پی	شیر	کشیر	دودھ
پنځهٔ	پنج	پنکه	پانچ

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم	دهم	دیشم	دس
پلیت	پلید	ملیچھ	ناپاک
مچ	مگس	مکھی	مکھی
تنده	تشنگی	ترشتا	پیاس

G2cHaplogroup

haplogroup :In molecular evolution, a **haplogroup** (from the Greek: απλούς, *haploûs*, "one fold, single, simple") is a group of similar haplotypes that share a common ancestor having the same single nucleotide polymorphism (SNP) mutation in both haplotypes. Because a haplogroup consists of similar haplotypes, this is what makes it possible to predict a haplogroup from haplotypes. A SNP test confirms a haplogroup. Haplogroups are assigned letters of the alphabet, and refinements consist of additional number and letter combinations, for example R1b1. Y-chromosome and mitochondrial DNA haplogroups have different haplogroup designations. Haplogroups pertain to deep ancestral origins dating back thousands of years.

In human genetics, the haplogroups most commonly studied are Y-chromosome (Y-DNA) haplogroups and mitochondrial DNA (mtDNA) haplogroups, both of which can be used to define genetic populations. Y-DNA is passed solely along the patrilineal line, from father to son, while mtDNA is passed down the matrilineal line, from mother to offspring of both sexes. Neither recombines, and thus Y-DNA and mtDNA change only by chance mutation at each generation with no intermixture between parents' genetic material.

G2c:G2c is a major Y chromosome haplogroup, and yet unique: It has a very high frequency in Ashkenazi Jews, and shows strong evidence of a very recent settlement in Europe. The TMRCA (time until most recent common ancestor) appears to be around 1100 CE for this close group of Ashkenazi Jews. It is rare outside of northern Europe but there is recent evidence that this haplogroup is also found in certain Lebanese Christian populations originating from southern Syria and it has been found in a single Turk from Kars Province in Turkey on the border with Armenia, a Pashtun from the area of Pakistan bordering Afghanistan in the Hindu Kush range, and a single Burusho from the Hunza Valley in the Karakorum Range in Kashmir. Recently, it was discovered that an

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

Egyptian and a Jordanian have values very similar to the Lebanese G2c group. It is confirmed that a sample from Sicily was G2c and the common ancestor between the Jewish group and this lone Sicilian match up to the time Titus brought the Jews out of Judea. This Jewish group could very well be Italic Jews (Italian Jews); which would explain why it was never found amongst Sephardi Jews (those with origins in Spain or Portugal) and would explain it's rather late arrival into Eastern Europe.

G2c presents more mysteries regarding its origin and distribution than virtually any other major Y haplogroup. Haplogroups that are rare in certain regions are more common in another, and have rather clear origins in other places where they are more commonly found. G2c has none of these obvious characteristics. It is most common by far in a region where it arrived very recently, but rare in other region including its likely area of origin. The distribution of G2c is sparse and dispersed, with almost no G2c haplotypes found in very large intervening regions. This pattern is unique among Y haplogroups.

The presence of G2c in these areas may be accounted for by several several separate theories, each with their own time scale. It does seem very likely that G2c originated in the Near East, in Anatolia or Syria, and spread both eastward and westward from there.

(Furthermore, 7%of Ashkenazi has the haplogroupG2c, which is extremely rare in the rest of the human population. It seems to be present in a small percentage in the Pashtuns in Afghanistan.

کتابیات

شمیره	کتاب	مصنف/مؤلف
۱	الفهرست (اُردو)	ابن ندیم
۲	تذکرة الابرار ولاشرار (فارسی)	اخون درویزه
۳	د افغانستان ملی تاریخ	قدرت الله حداد فرهاد
٤	دریاب (پښتو لغت)	قلندر مومند فرید صحرائی
٥	حیات افغانی	محمد حیات خان
٦	تاریخ فرشته (اُردو) محمد قاسم فرشته	ژباړه: عبدالحی خواجه ډاکټرعبدالرحمان
۷	فتوح البلدان (اُردو) احمد بن یحیٰی بلاذری	ژباړه: سید ابوالخیر مودودی
۹	جغرافیه خلافت مشرقی (اُردو) جی لی استرینج	ژباړه: جمیل الرحمان
۱۰	طبقات ناصری (اُردو) منهاج سراج	ژباړه: پروفیسر افتخار احمد
۱۱	موروج الذهب و معادن الجواهر (اُردو، جلد اول	ابوالحسن بن حسین بن علی المسعودی
۱۲	افسانهٔ شاهان (اُردو) شیخ محمد کبیر بن اسماعیل حزیانی	ژباړه: ډاکټر سعود الحسن خان
۱۳	رحلة ابن بطوطه (عربی)	ابن بطوطه مصر چاپ
۱٤	تاریخ نیازی قبائل	محمد اقبال خان تاجه خېل
۱٥	تاریخ الافغان جدون	مظهر قدوس
۱٦	قیس پٹھان ایک تحقیقی مقاله	سعود الحسن خان روهیله

Pukhto.Net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷	اسرارالافاغنه	ژباړه: سعودالحسن خان
	حسین ابن صابر	روهیله
۱۷	تاریخ خان جهانی و مخزن افغانی	نعمت الله هروی
۱۸	تاریخ مرصع	نوټونه: دوست محمد
	افضل خان خټک	خان کامل
۱۹	پشتون کون	پروفیسر پرېشان خټک
۲۰	پشتو زبان اور ادب کی مختصر تاریخ	عبدالله جان عابد
۲۱	پښتانهٔ	ډاکټر حبیب الله تژی
۲۲	تاریخ ایران قدیم	محمد حیات
۲۳	پشتو ادب کی مختصر تاریخ	تاج سعید
۲٤	سندھی پشتو اُردو کے لسانی روابط	ډاکټر خالد خان خټک
۲۵	پشتون اپنی نسل کے آئینے میں	بهادر شاه ظفر کاکاخېل
۲۶	پښتو ادبی پوهنه	سحر گل کتوزی
۲۷	هیون سانگ کا سفر نامه (اُردو)	ژباړه: یاسر جواد
۲۸	جاټ قدیم حکمران	ژباړه: صاحبزاده
	بی ایس ډاهیا	عبدالرسول
۲۹	تذکره پٹھانوں کی اصلیت اور اُن کی تاریخ	روشن خان
۳۰	پټه خزانه ، کابل چاپ	محمد هوتک
۳۱	روحانیان د مغلو تاریکیان	عبدالاکبر خان اکبر
۳۲	تواریخ حافظ رحمت خانی	دیباچه: پروفیسر محمد
	پیرمعظم شاه	نواز طاهر
۳۳	د پښتنو قبیلو شجرې او مېنې	محمد عمر ړوند میاخېل
۳٤	تاریخ خټک (اُردو)	سرفراز خان عقاب خټک
۳۵	کتاب مقدس (بائبل، اُردو)	
۳٦	انټرنېټ	

Pukhto.Net

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library